Ocena DNSH dla programu
FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI
2021-2027 (wersja 4.1)

Poznań, 2026 r.

Spis treści

Wstęp 7

PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI 10

1.1.Cel szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii 10

1.2.Cel szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych 11

1.3. Cel szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne 13

PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI 16

2.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 16

2.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 19

2.3. Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 24

2.4. Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 34

2.5. Cel szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 37

2.6. Cel szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia 39

PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE 43

3.1. Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej 43

PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE 51

4.1. Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 51

PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE WSPIERAJĄCE SPOŁECZNĄ INFRASTRUKTURĘ DLA WIELKOPOLAN (EFRR) 64

5.1.Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online 64

5.2. Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne 66

5.3. Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej 67

5.4. Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 68

PRIORYTET VI - FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI O SILNIEJSZYM WYMIARZE SPOŁECZNYM (EFS+).....70

6.1. Cel szczegółowy (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.....70

6.2 Cel szczegółowy (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy (EFS+) 71

6.3. Cel szczegółowy (c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu 73

6.4. Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia 73

6.. Cel szczegółowy (e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego 76

6.6. Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogóle i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.....77

6.7. Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej 79

6.7. Cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji 81

6.8. Cel szczegółowy (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów 82

6.9. Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w

tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.....83

6.10. Cel szczegółowy (l) Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.....84

PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE 87

7.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich 87

7.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie 90

PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR) 94

8.1 Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie 94

PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+) 97

9.1 Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia 97

9.2 Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami 99

9.3 Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej 101

9.4 Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.....103

9.5 Cel szczegółowy (l) Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.....104

PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ.....107

10.1 Cel szczegółowy (i) Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie 107

PRIORYTET XI, XII, XIII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS+ , FST).....112

PRIORYTET XIV – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZWIĘKSZENIA ZDOLNOŚCI PRZEMYSŁOWYCH W CELU WSPIERANIA OBRONNOŚCI WIELKOPOLSKI. PRZEMYSŁ OBRONNY 113

14.1. Cel szczegółowy (vii) Zwiększanie zdolności przemysłowych w celu wspierania zdolności obronnych, przy priorytetowym traktowaniu zdolności w zakresie technologii podwójnego zastosowania (EFRR)....113

PRIORYTET XV – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WZMOCNIENIA BEZPIECZEŃSTWA I ODPORNOŚCI REGIONALNEJ WIELKOPOLSKI. OBRONNOŚĆ 116

15.1. Cel szczegółowy (iii) Rozwój odpornej infrastruktury obronnej, przy priorytetowym traktowaniu infrastruktury podwójnego zastosowania, w tym w celu wspierania mobilności wojskowej w Unii, oraz zwiększanie gotowości cywilnej (EFRR)....116

Zakończenie 125

Wstęp

18 czerwca 2020 r. zostało przyjęte przez Parlament Europejski i Radę UE **rozporządzenie 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje („Taksonomia"),** zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088. Jest to dokument w sprawie utworzenia pierwszego na świecie systemu klasyfikacji - „zielonej listy" dla zrównoważonych działalności gospodarczych. Nakreśla on ogólne ramy, które pozwolą na stopniowy rozwój ogólnounijnego systemu klasyfikacji dla zrównoważonych środowiskowo działalności gospodarczych. Rozporządzenie jest odpowiedzią na wezwanie KE do utworzenia na poziomie Unii solidnego technicznie systemu klasyfikacji, aby zapewnić jasność co do tego, która działalność kwalifikuje się jako „ekologiczna" lub „zrównoważona". Nowe przepisy mają zwiększyć poziom ochrony środowiska poprzez przekierowanie kapitału z inwestycji szkodzących środowisku na bardziej ekologiczne alternatywy. Innymi słowy Taksonomia nie wprowadza zakazu inwestowania w działalności szkodzące środowisku, ale przyznaje dodatkowe preferencje dla ekologicznych rozwiązań.
Rozporządzenie podkreśla systemowy charakter globalnych wyzwań środowiskowych i wskazuje na potrzebę systematycznego i perspektywicznego podejścia do zrównoważenia środowiskowego, które uwzględnia rozwój negatywnych tendencji, takich jak zmiany klimatu, utrata bioróżnorodności, nadmierne zużycie zasobów w skali światowej, niedobór żywności, zubożenie warstwy ozonowej, zakwaszanie oceanów, pogorszenie się systemu wody słodkiej oraz zmiany użytkowania gruntów, jak również pojawianie się nowych zagrożeń, w tym niebezpiecznych substancji chemicznych i ich połączonych efektów.
Rozporządzenie definiuje **sześć celów środowiskowych** (art. 9) oraz wskazuje kryteria, których wypełnienie konieczne jest, aby daną działalność można było uznać za zrównoważoną środowiskowo (art. 3) a także wskazuje sposób rozumienia zasady „nie czyń poważnych szkód" (**Do no significant harm – DNSH**) (art. 17).
Zasada DNSH w rozumieniu rozporządzenia o taksonomii została przeniesiona na grunt polityki spójności w perspektywie 2021-2027 i włączona do obowiązujących zasad horyzontalnych polityki spójności (art. 9 ust. 4 rozporządzenia ogólnego).

W art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 wskazano sześć celów środowiskowych istotnych z punktu widzenia wspólnoty. Są to:

1) łagodzenie zmian klimatu;
2) adaptacja do zmian klimatu;
3) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
4) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
5) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
6) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Rozporządzenie w art. 17 odnosi się do zasady „nie czyń poważnej szkody" wskazując kryteria, kiedy daną działalność gospodarczą (czyli projekt, który może być finansowany w ramach Programu) uznaje się za wyrządzający poważne szkody:

- w obszarze łagodzenia zmian klimatu, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych;
- w obszarze adaptacji do zmian klimatu, jeżeli działalność ta prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa;
- w obszarze zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta szkodzi:
    - dobremu stanowi lub, dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub
    - dobremu stanowi środowiska wód morskich;
- w obszarze gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym zapobiegania powstawaniu odpadów i recyklingu, jeżeli:

  - działalność ta prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, takich jak nieodnawialne źródła energii, surowce, woda i grunty, na co najmniej jednym z etapów cyklu życia produktów, w tym pod względem trwałości produktów, a także możliwości ich naprawy, ulepszenia, ponownego użycia lub recyklingu;
  - działalność ta prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu; lub
  - długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska;
- w obszarze zapobiegania zanieczyszczeniu i jego kontroli, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia tej działalności;
- w obszarze ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta:
  - w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów; lub
  - jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii.

Ogólnoeuropejski system klasyfikacji oznacza, że mamy jednolity i zharmonizowany sposób ustalania jakie działania można uznać za zrównoważone. Jest to niezbędne, aby UE mogła stać się pierwszym neutralnym dla klimatu kontynentem do 2050 r.
Działalność musi spełniać łącznie cztery wymagania, aby mogła zostać uznana za zrównoważoną:

1. wnosić istotny wkład w realizację co najmniej jednego z sześciu celów środowiskowych;
2. nie wyrządzać poważnych szkód w żadnym z celów środowiskowych;
3. być prowadzona zgodnie z minimalnymi gwarancjami dotyczącymi zabezpieczenia społecznego i zarządzania;
4. spełniać techniczne kryteria kwalifikacji.

Analizę zgodności z zasadą DNSH przeprowadzono dla projektu dokumentu FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027 (FEW 2021+) dla następujących priorytetów: Fundusze Europejskie dla Wielkopolskiej Gospodarki, Fundusze Europejskie dla Zielonej Wielkopolski, Fundusze Europejskie dla Zrównoważonej Mobilności Miejskiej W Wielkopolsce, Lepiej Połączona Wielkopolska w UE, Fundusze Europejskie Wspierające Społeczną Infrastrukturę dla Wielkopolan (EFRR), Fundusze Europejskie dla Wielkopolski o Silniejszym Wymiarze Społecznym (EFS+) Fundusze Europejskie na Wielkopolskie Inicjatywy Lokalne, Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (EFRR), Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (EFS+), Sprawiedliwej Transformacji.

Komisja Europejska 5 grudnia 2022 roku zatwierdziła program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 (Decyzja Wykonawcza Komisji C(2022).

W wyniku przeglądu śródokresowego programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027, w związku z *Rozporządzeniem 2025/1914 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 18 września 2025 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródokresowego*, **w programie FEW 2021+ zaproponowano dwa nowe priorytety, dla których dokonano oceny DNSH:** Fundusze Europejskie dla Zwiększenia Zdolności Przemysłowych w Celu Wspierania Obronności Wielkopolski. Przemysł Obronny oraz Fundusze Europejskie dla Wzmocnienia Bezpieczeństwa i Odporności Regionalnej Wielkopolski. Obronność.

Analizie zgodności z zasadą DNSH poddano każdy indywidualny cel szczegółowy w ramach danego priorytetu (ww.), ponieważ każdy z nich musi być zgodny z zasadą DNSH. W przypadku wybranej części celów szczegółowych (rozdziały: 2.3, 3.1, 4.1, 10.1, 15.1) zakres interwencji obejmuje szczególnie szeroki i różnorodny wachlarz działań, przewidywanych do realizacji w ramach celu. W związku z faktem, że działania te są bardzo wszechstronne i wywierają one różny wpływ na cele środowiskowe, wymagają

poszerzonej oceny. Celem zachowania czytelności dokumentu, tabele obu etapów oceny schodzą aż do etapu zakresu poszczególnych interwencji. Są to:
2.3. Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
3.1. Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
4.1. Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej
10.1 Cel szczegółowy (i) Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie
15.1. Cel szczegółowy (iii) Rozwój odpornej infrastruktury obronnej, przy priorytetowym traktowaniu infrastruktury podwójnego zastosowania, w tym w celu wspierania mobilności wojskowej w Unii, oraz zwiększanie gotowości cywilnej (EFRR)

W pierwszym etapie analizy zgodności z zasadą DNSH wypełnione zostały części pierwszej listy kontrolnej po to, by określić, w przypadku którego z sześciu celów środowiskowych (wymienionych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852) wymagane jest poddanie danego środka merytorycznej ocenie zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód". Pierwsza kontrola kwalifikacyjna ułatwia analizę, pozwalając rozróżnić między celami środowiskowymi, w przypadku których do oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" konieczna będzie dalsza szczegółowa ocena merytoryczna, a tymi, w przypadku których może wystarczyć uproszczone podejście.
Przeprowadzenie pełnej merytorycznej oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" dotyczy wyłącznie tych celów środowiskowych, w przypadku których w pierwszym etapie zaznaczona została odpowiedź „tak".
Jeżeli odpowiedź z pierwszego etapu brzmi „tak", następuje przejście do etapu drugiego listy kontrolnej, dotyczącego odpowiednich, szczegółowych celów środowiskowych. Część 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) zawiera, dla każdego z sześciu celów środowiskowych (wymienionych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852), pytania odpowiadające wymogom prawnym oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

W analizie wykorzystano ogólnie dostępne źródła i zbiory danych o środowisku i wpływie na środowisko określonych rodzajów działań, tym strategicznych ocen oddziaływania na środowisko. Przy sporządzaniu analiz uwzględniono szczegółowe wskazania zawarte w wytycznych technicznych Komisji Europejskiej dotyczących stosowania zasady DNSH, na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Zawiadomienie Komisji 2021/C 58/01).
Szczegółowe informacje na temat odniesienia działań do przestrzegania zasady DNSH zostały zamieszczone poniżej w ramach poszczególnych priorytetów FEW 2021+.

PRIORYTET I – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKIEJ GOSPODARKI

1.1.Cel szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Wsparcie potencjału B+R podmiotów badawczych w regionie
2. Wsparcie działalności B+R przedsiębiorstw i konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi, w tym w zakresie infrastruktury B+R.
3. Wzmocnienie procesu przedsiębiorczego odkrywania w regionie.

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	**Tak**	**Nie**	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Środek nie prowadzi do znacznych emisji zanieczyszczeń powietrza. Działanie ma pozytywny przewidywany wpływ na ten cel m.in. obejmuje wzmacnianie potencjału sektora nauki do współpracy z przedsiębiorcami na rzecz rozwoju technologii nisko i zeroemisyjnych. Przewiduje się zwiększenie wykorzystania zaawansowanych technologii (w tym m.in. zielonych, cyfrowych oraz zgodnych z koncepcją zero i niskoemisyjnego przemysłu i gospodarki o obiegu zamkniętym), co pozwoli lepiej przygotować się na globalne wyzwania związane z przeciwdziałaniem zmianom klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Środek nie prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych. Nie przyczynia się do zwiększania niekorzystnego wpływu na obecny klimat, gdyż obejmuje rozwój infrastruktury badawczej świadczącej usługi dla firm w pełnym spektrum cyklu innowacji działającej w skali regionalnej, krajowej i ponadnarodowej. Sprzyja budowie i rozwojowi infrastruktury sprzyjającej opracowywaniu, prototypowaniu, testowaniu rozwiązań przez przedsiębiorców i wynalazców dla technologii zero i niskoemisyjnych. Działanie będzie miało pozytywny przewidywany wpływ na ten cel. Przewiduje się zwiększenie wykorzystania zaawansowanych technologii (w tym zielonych, cyfrowych oraz zgodnych z koncepcją zero i niskoemisyjnego przemysłu i gospodarki o obiegu zamkniętym), co pozwoli lepiej przygotować się na globalne wyzwania związane z adaptacją do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich. Działanie będzie miało pozytywny przewidywany wpływ na ten cel. Celem do osiągnięcia jest gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ), czyli rozwój technologii zamkniętego obiegu wody i zagospodarowania odpadów powstałych w wyniku działalności np. przemysłu wydobywczego, czy sektora energetyki. Oddziaływania w zakresie ochrony zasobów wodnych i morskich określone i ocenione są na etapie oceny oddziaływania na środowisko dla konkretnych lokalizacji.

			W ramach kryteriów wyboru beneficjentów unikać należy pogorszenia zasobów wodnych. Inwestycje muszą uwzględniać wymagania planów gospodarowania wodami.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Działalność wspierana w ramach działania ma pozytywny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Środek nie doprowadzi do zwiększenia ilości wytwarzanych odpadów. Wzrost innowacyjności gospodarki prowadzi do transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym GOZ. Wymaga ona szczególnie innowacyjnego podejścia i rozwoju nowoczesnych technologii, szczególnie w zakresie zagospodarowywania odpadów i przetwarzania ich w charakterze surowców wtórnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Działanie ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy Nie przewiduje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Działanie będzie miało pozytywny przewidywany wpływ na ten cel. Wzrost innowacyjności doprowadzi do działań modernizacyjnych, mających na celu obniżenie poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód, gleby, etc. Poprzez współpracę sektora nauki z przedsiębiorstwami przewidywane jest także wzmocnienie działań związanych z monitoringiem i kontrolą stanu środowiska przyrodniczego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Działanie ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy Działanie będzie miało pozytywny przewidywany wpływ na ten cel. Uzupełnieniem działań B+R jest koordynacja oraz inicjowanie działań systemowych wspierających zielone technologie, stymulowanie popytu na nie, a także wsparcie w zakresie „zazielenienia" przedsiębiorstw. Dla projektów ubiegających się o wsparcie postawione będą dodatkowo wymagania dotyczące sposobu prowadzenia inwestycji poprzez zastosowania odpowiednich środków w celu ochrony bioróżnorodności i ekosystemów podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

1.2.Cel szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Rozwój i poprawę jakości i dostępności e-usług i e-zasobów publicznych, w tym e-zdrowia, e-kultury, danych przestrzennych 2. Projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług.
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny
Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Proces cyfryzacji wpłynie korzystnie na powtarzalność procesów organizacyjnych, technicznych i technologicznych, na zwiększenie poziomu produkcji i obsługi, jej jakości i elastyczności, a w konsekwencji, na poprawę produktywności przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych, a pośrednio także na poprawę efektywności energetycznej.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Cyfryzacja wspiera transformację w kierunku redukcji emisji środowiskowych oraz redukcji wykorzystania zasobów naturalnych i zmniejszenia oddziaływania środowiskowego przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek ma na celu usprawnienie zrównoważonego wykorzystywania zasobów wodnych. Zaawansowane technologiczne rozwiązania pozwolą usprawnić pracę z zasobami wodnymi i znacząco zminimalizować skutki potencjalnych problemów – wywołanych zarówno przez czynniki ludzkie, jak i klimatyczne (np. cyfryzacja pomiarów zużycia wody, monitoring wód, optymalizacja konserwacji wody, nadzór nad jakością i zanieczyszczeniami wody, monitoring zagrożeń i systemy wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami, etc.)
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek ma poprawić efektywność w korzystaniu z zasobów i ograniczyć ilość wytwarzanych odpadów. Cyfryzacja zapewnia przejście na gospodarkę konkurencyjną, oszczędzającą zasoby, o obiegu zamkniętym, w którym surowce wykorzystuje się w sposób zrównoważony.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek ma na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, wody, gleby, etc. Cyfryzacja pośrednio przyczynia się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz dwutlenku azotu. Dzięki cyfryzacji możliwe do wykorzystania są np. systemy zarządzania ruchem komunikacyjnym, inteligentne systemy informacyjno-pomiarowe, które dostarczają różnorodnych informacji w czasie rzeczywistym (zanieczyszczenie powietrza, hałas itp.) i które służą tak zarządzaniu środowiskiem naturalnym, jak i życiem społeczno-gospodarczym. Cyfryzacja ogranicza w sposób zdecydowany mobilność społeczeństwa, co przekłada się na zmniejszenie emisji do środowiska.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek nie będzie wywierał szkodliwego wpływu na różnorodność biologiczną i ekosystemy, ponieważ działania planowane w ramach środka obejmują zwiększenie cyfryzacji i bezpieczeństwa cyfrowego w obszarze usług publicznych, kultury zdrowia i innych e-usług.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

1.3. Cel szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw w dostosowaniu do wyzwań gospodarki 2. Rozwój przedsiębiorstw poprzez wsparcie IOB 3. Rozwój przedsiębiorstw poprzez wsparcie klastrów. 4. Promocję gospodarki regionalnej.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy. Automatyzacja procesów produkcyjnych wpłynie korzystnie na powtarzalność procesów technologicznych, na zwiększenie poziomu produkcji, polepszenie jej jakości i elastyczności, a w konsekwencji na poprawę produktywności przedsiębiorstw i efektywność energetyczną. Działania pośrednio przyczynią się zatem do łagodzenia zmian klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na adaptację do zmian klimatu. MŚP mogą liczyć na wsparcie działań w zakresie transformacji energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz innych działań dotyczących ryzyka zmian klimatycznych podejmowanych w celu ich ograniczenia, źródeł adaptacji oraz mechanizmów dostosowania.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich. Środek ma na celu usprawnienie zrównoważonego wykorzystywania zasobów wodnych, w szczególności, iż w procesach inwestycyjnych wszystkie podmioty obowiązane są do dotrzymywania ustalonych poziomów i limitów w określonych pozwoleniach środowiskowych, a inwestycje muszą uwzględniać wymagania ramowej dyrektywy wodnej i planów gospodarowania wodami.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Środek nie będzie wywierał szkodliwego wpływu na różnorodność biologiczną i ekosystemy, ponieważ działania planowane w ramach środka, obejmują robotyzację procesów przemysłowych, modyfikacje technologii, automatyzacje procesowe, produkcyjne. Wszystkie działania inwestycyjne, które podlegają procedurze oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą w sprawie OOŚ, a także wszystkie działania ograniczające ryzyko zostaną zidentyfikowane i odzwierciedlone w trakcie tej oceny. Ocenie podlega też zgodność działań z wymogami dyrektyw siedliskowej i ptasiej, o której mowa w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, w połączeniu z oceną oddziaływania

			na środowisko, której wyniki wykluczać powinny możliwość wywarcia istotnego wpływu na obszary sieci Natura 2000. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Działania związane z przygotowaniem i funkcjonowaniem niezbędnej infrastruktury mogą powodować powstawanie odpadów, działania muszą być prowadzone zgodnie z zasadami zapobiegania powstawania odpadów jak i zasadami recyklingu. Środek nie doprowadzi do powstania istotnych przypadków braku efektywności w korzystaniu z zasobów ani nie przyczyni się do zwiększenia ilości wytwarzanych odpadów. Działalność wspierana w ramach środka ma pozytywny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na gospodarkę o obiegu zamkniętym Nowoczesne przedsiębiorstwa powinny stosować narzędzia z zakresu ekoprojektowania, wydłużania życia produktów, przeprowadzania ocen środowiskowych i dotyczących cyklu życia produktu (jak ETV, PEF czy LCA), współdzielenia, uwzględniać ograniczenie zużycia zasobów pierwotnych i minimalizację produkcji odpadów, służących zwiększeniu ich zdolności do tworzenia produktów i usług o wysokiej wartości dodanej i charakteryzujących się dużym potencjałem eksportowym. Ponadto kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów

		oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami, w tym z promowaniem nowych procesów i wyrobów w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu oddziaływały na środowisko w fazie produkcji, użytkowania i po zakończeniu użytkowania.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Środek nie doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby, z uwagi na krajowe uregulowania środowiskowe. Wszystkie podmioty korzystające ze środowiska podlegają limitom w ramach pozwoleń środowiskowych a podmioty podlegające dyrektywie IPPC obowiązane są do dotrzymania określonych standardów środowiskowych. Środek jest postrzegany jako demonstrator nowoczesnych, innowacyjnych technologii, służących ochronie środowiska naturalnego, w szczególności lokalnego. Jeżeli nowy budynek jest wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), zalecane jest przeprowadzenie badań geotechnicznych gruntu (rozróżnienie rodzaju podłoża, stopień zagęszczenia ziemi, ustalanie poziomu wód gruntowych , etc.), badań zanieczyszczeń gruntu, badań zanieczyszczeń terenu (zalecana również remediacja terenów zanieczyszczonych). Podejmowane środki powinny pośrednio, poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii, przyczynić się do ograniczenia emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		

PRIORYTET II – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZIELONEJ WIELKOPOLSKI

2.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Poprawę efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą i/lub modernizacją źródeł ciepła, albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej i/lub chłodniczej
2. Budowę i/lub modernizację zdolnych do odbioru ciepła odpadowego systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła
3. Wdrażanie kompleksowych działań wzmacniających rozwój gospodarki niskoemisyjnej, m.in. wymiana oświetlenia na energooszczędne, promocja efektywności energetycznej, systemów zarządzania energią, w tym budynków zero/niskoemisyjnych

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Działanie wnosi istotny wkład w realizację celu. Dotyczy w większości działań objętych kodami rodzajów interwencji ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100% (042, 045, 048) oraz na poziomie 40% (041, 044) w załączniku nr I do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (dalej jako rozporządzenie ogólne) Działanie służy obniżaniu energochłonności, np. dzięki umożliwieniu dokonywania działań proefektywnościowych, w sektorze publicznym, mieszkaniowym oraz w sektorze przedsiębiorstw a także wspieraniu budownictwa efektywnego energetycznie, wykorzystującego OZE. Modernizacja źródeł ciepła, albo podłączenie do sieci ciepłowniczej i/lub chłodniczej coraz większej liczby odbiorców wraz z działaniami termomodernizacyjnymi należy do podstawowych typów projektów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych związanych z ogrzewaniem obiektów mieszkaniowych lub przemysłowych. W ramach Działania możliwa będzie budowa, rozbudowa lub modernizacja sieci ciepłowniczych i chłodniczych do stanu „efektywnego systemu ciepłowniczego i chłodniczego” wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła wykorzystujących paliwa stałe). W okresie przejściowym w przypadkach uzasadnionych ograniczeniami w zakresach możliwości technicznych, opłacalności ekonomicznej przyłączenia do sieci ciepłowniczej, realizacji instalacji zasilanej z OZE oraz inwestycji w wymianę ww. instalacji, wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w paliwa gazowe. Wymiana indywidualnego źródła ciepła węglowego na gazowe powinna być jednak powiązana z termomodernizacją danego budynku tak, aby zmniejszyć zapotrzebowanie na energię z paliw kopalnych, emisję gazów cieplarnianych i ograniczyć zjawisko ubóstwa energetycznego. Wsparcie realizowane będzie jedynie w odniesieniu do zapewnienia

			efektywnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych zgodnych z Dyrektywą o efektywności energetycznej oraz przepisami ochrony środowiska a także konkluzjami BAT oraz Dyrektywy MCP.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Działanie nie będzie miało negatywnego wpływu na adaptację do zmian klimatu obszarów, na których rozwijane będą odnawialne źródła energii. Zakłada się, że realizowane inwestycje OZE będą zaprojektowane w sposób zapewniający ich całkowitą odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe. Analiza obecnego i przyszłego klimatu wskazuje, że budynki oraz infrastruktura mogą być narażone na fale upałów. Termomodernizacja budynków przyczyni się do zagwarantowania osobom w nich przebywającym komfortu cieplnego nawet przy ekstremalnie wysokich temperaturach. Pośrednie skutki działania nie będą wywierać niekorzystnego wpływu na cel środowiskowy. Niektóre inwestycje ujęte w działaniu nie mają istotnego znaczenia dla adaptacji do zmian klimatu. Ich zadaniem jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Będą prowadzone działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu oraz sprzyjające neutralności klimatycznej, w tym w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Działanie nie ma istotnego znaczenia dla wód morskich oraz zasobów wodnych, biorąc pod uwagę zarówno bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Realizacja działania nie będzie miała istotnego znaczenia dla dobrego stanu i odporności ekosystemów, ponieważ potencjalne inwestycje znajdują się poza obszarami wrażliwymi pod względem różnorodności biologicznej (w tym w sieci obszarów chronionych Natura 2000, w miejscach światowego dziedzictwa UNESCO i na obszarach o zasadniczym znaczeniu dla różnorodności biologicznej, jak również innych obszarów chronionych). Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. W interesie chronionych gatunków ptaków/nietoperzy występujących na danym obszarze konieczne będzie przygotowanie wiedzy ornitologicznej/badawczej, w szczególności w odniesieniu do przedsięwzięć obejmujących izolację ścian i inne uszczelnianie budynków. Przed przystąpieniem do prac remontowych, termoizolacyjnych, etc. nastąpi inwentaryzacja przedmiotów objętych przedsięwzięciem m.in. pod kątem ich zasiedlenia przez ptaki, czy nietoperze. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, brane są pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe zapewnią odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów

			przyrody, przedsięwzięcia będą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła, kompleksowa (głęboka) modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych, modernizacja lub wymiana oświetlenia na energooszczędne, urządzeń i instalacji wykorzystywanych w lokalnych sieci ciepłowniczych i lokalnych źródeł ciepła, etc. mogą generować powstawanie odpadów na etapie realizacyjnym. Odpady powstające w trakcie prac budowlanych czy rozbiórkowych, a także w trakcie demontażu dotychczas używanych urządzeń (np. źródła ciepła) poddawane będą recyklingowi lub odzyskowi (tj. co najmniej 70 %), co oznacza zgodność z celem GOZ. Inwestycje objęte wsparciem (wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja, zastosowanie energooszczędnego oświetlenia oraz zastosowanie OZE) prowadzić mają do większej zasobooszczędności budynków.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Zadania inwestycyjne związane z zero lub niskoemisyjnym budownictwem oraz zero lub niskoemisyjnym rozwojem infrastruktury, ukierunkowane m.in. na zmianę sposobu zasilania w ciepło, modernizację energetyczną budynków w zakresie przebudowy przestarzałych indywidualnych instalacji węglowych oraz poprawę sprawności wytwarzania energii w systemach ciepłowniczych, doprowadzą w konsekwencji do zdecydowanego zmniejszenia obciążenia środowiska poprzez redukcję wielkości

		zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery. Efekty poprawy jakości powietrza zostaną także wzmocnione realizacją działań związanych ze zwiększeniem udziału odnawialnych źródeł energii. Natomiast potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko mogą zostać rozpoznane głównie na etapie realizacji danego przedsięwzięcia inwestycyjnego, w skali lokalnej. Ich występowanie związane jest z pracami budowlanymi: np. emisja hałasu powodowana pracą sprzętu budowlano-montażowego, lokalne zapylenie aerosanitarne, które wpływa na obniżenie komfortu życia mieszkańców. Są to jednak oddziaływania krótkoterminowe i chwilowe. Nie oczekuje się, że realizacja działania doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Wręcz przeciwnie - celem działania jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń, szczególnie do powietrza, co wpłynie bezpośrednio na znaczące obniżenie stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, co w efekcie na terenie większości gmin pozwoli osiągnąć poziomy dopuszczalne określone dla pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz poziom docelowy określony dla benzo(a)pirenu. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		

2.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie budowy i rozbudowy instalacji wytwarzających energię elektryczną z OZE wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci 2. Wsparcie budowy i rozbudowy instalacji wytwarzających energię cieplną i chłodu z OZE wraz z magazynami działającymi na potrzeby danego źródła OZE 3. Rozwój obszarów zrównoważonych energetycznie, wsparcie rozwoju energii rozproszonej opartej na lokalnych potencjałach, a w szczególności klastrów energetycznych, wspólnot i spółdzielni energetycznych dla zachowania stabilności produkcji energii z OZE, w tym wsparcie energetyki prosumenckiej 4. Ograniczanie niestabilności produkcji energii z OZE poprzez instalacje towarzyszące i równoważące produkcję energii, tj. instalacje hybrydowe.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Działania są objęte kodami rodzajów interwencji ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 046, 047, 048, 050, 052 w załączniku nr I do rozporządzenia

			ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. W przypadku instalacji bioenergetycznych obiekty muszą spełniać kryteria zrównoważonego rozwoju i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych określone w art. 29–31 oraz w przepisach dotyczących biopaliw produkowanych z żywności i pasz określonych w art. 26 dyrektywy (UE) 2018/2001 w sprawie odnawialnych źródeł energii (REDII) oraz w powiązanych aktach wykonawczych i delegowanych. W przypadku infrastruktury przesyłu i dystrybucji biogazu/biometanu zapewnia się, że biogaz/biometan wtłaczany do rurociągów spełnia kryteria zrównoważonego rozwoju i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych określone w art. 29–31 oraz w przepisach dotyczących biopaliw na bazie żywności i pasz określonych w art. 26 dyrektywy (UE) 2018/2001 w sprawie odnawialnych źródeł energii (REDII) oraz w powiązanych aktach wykonawczych i delegowanych. W celu zapewnienia zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” i dyrektywą RED II należy podkreślić, że wsparcie może być skierowane wyłącznie na produkcję energii z biomasy i biogazu, które zostały wyprodukowane zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju określonymi w art. 29 dyrektywy 2018/2001. Wspierane będą inwestycje o największym potencjale redukcji emisji gazów cieplarnianych, Wodór z paliw kopalnych (oparty na paliwach kopalnych, bez CCS – znany również jako „szary” wodór) uznaje się za niezgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” ze względu na wysokie emisje, podczas gdy dostępne są alternatywne rozwiązania o niskim wpływie na środowisko, wobec czego nie będzie wspierany w ramach Programu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Działanie nie będzie miało negatywnego wpływu na adaptację do zmian klimatu obszarów, na których rozwijane będą odnawialne źródła energii. Zakłada się, że realizowane inwestycje OZE będą zaprojektowane w sposób zapewniający ich całkowitą odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe. Będą prowadzone działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu oraz sprzyjające neutralności klimatycznej, w tym w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury, efektywności energetycznej, a także wykorzystania energii z odnawialnych źródeł.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	X		
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Przy zachowaniu odpowiedniego reżimu technologicznego i wysokiego poziomu zarządzania środowiskowego prowadzonych procesów możliwe jest zminimalizowanie ryzyka niebezpieczeństwa zanieczyszczenia atmosfery, a także wód powierzchniowych i głębinowych przez szkodliwe gazy i minerały do poziomu bezpiecznego dla wód. Projekty dotyczące modernizacji infrastruktury hydrotechniczej, w tym elektrownie wodne, elektrownie szczytowo-pompowe, powinny prowadzić do redukcji ich negatywnego oddziaływania na ekosystemy wodne. Projekty dotyczące energii wodnej nie mogą uniemożliwiać osiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód i nie mają znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów Natura 2000. Postanowienie o braku ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, zarówno dla JCWP, jak i JCWPd, w związku z realizacją elektrowni wodnych traktowane musi być indywidualnie i wymaga odpowiedzialnej analizy szeregu informacji oraz doskonałej znajomości możliwych procesów zachodzących w środowisku wodnym. W świetle obowiązujących w Polsce uregulowań prawnych pobór wody na cele hydroenergetyczne jest „szczególnym korzystaniem z wód”, wymagającym posiadania pozwolenia wodnoprawnego. W ramach postępowania należy również uzyskać pozytywną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia, gdyż w myśl Rozporządzenia Rady Ministrów z 9 listopada 2010 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, małe elektrownie wodne zalicza się do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i w związku z tym wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Polskie prawo nakazuje zatem dokonanie szerokiej analizy wpływu inwestycji na wszystkie komponenty środowiska w ramach wymienionej powyżej procedury zmierzającej do uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Obecnie również, w związku z RDW, w postępowaniu wodnoprawnym dotyczącym szczególnego korzystania z wód do celów energetycznych analizę wpływu inwestycji na środowisko rozszerzono o analizę ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych zdefiniowanych w RDW. Realizacja inwestycji z zakresu małej energetyki wodnej wymaga udowodnienia możliwości użytkowego (energetycznego) wykorzystania wód w aspekcie maksymalnego poszanowania komponentów środowiska oraz z uwzględnieniem obligatoryjnego celu środowiskowego Ramowej Dyrektywy Wodnej, jakim jest osiągnięcie dobrego stanu wszystkich części wód, zarówno podziemnych, jak i powierzchniowych.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z	X	Działanie może doprowadzić do wzrostu ilości odpadów w związku z procesem realizacji (budowa przedsięwzięcia, odpady budowlane, poprzemysłowe) i zakończenia inwestycji (szkło, aluminium, metale szlachetne, inne odpady poprzemysłowe). Produkcja OZE wiąże się z produkcją odpadów na etapie instalacji urządzeń OZE oraz na etapie zakończenia inwestycji - odpady powstają wówczas z wyeksploatowanych już instalacji odnawialnych źródeł energii. Produkcja odpadów będzie krótkotrwała/ chwilowa i w będzie odbywać się

wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		w skali lokalnej. Przewiduje się, że materiały pozyskiwane w procesach demontażu konstrukcji i urządzeń wycofywanych z eksploatacji w kolejnych fazach cyklu życia obiektów będą w bardzo wysokim procencie poddawane recyklingowi. Działania związane z „zamknięciem obiegu" cyklu życia produktów, dzięki zwiększeniu recyklingu i ponownego użycia, muszą zgodne z założeniami gospodarki o obiegu zamkniętym. Minimalizacja wytwarzania odpadów, także w kierunku wykorzystania ich do OZE, jest kluczowym elementem stworzenia niskoemisyjnej, zasobooszczędnej, innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Nie przewiduje się istotnego zwiększenia emisji zanieczyszczeń w związku z realizacją działań. Na etapie budowy poszczególnych obiektów mogą wystąpić emisje zanieczyszczeń do powietrza z maszyn roboczych i środków transportu. Nie przewiduje się, aby ww. emisje istotnie obciążały środowisko. Zakłada się, że we wszystkich inwestycjach przewidzianych do realizacji w ramach działania będą stosowane zasady i przepisy dotyczące kontroli emisji i zarządzania środowiskowego. Spalanie biomasy wiąże się z wytwarzaniem szkodliwych toksyn. W ramach FEW planuje się wsparcie przede wszystkim instalacji produkujących energię z odpadów pochodzących z rolnictwa i hodowli. Przewiduje się ograniczenia dla biomasy pochodzącej z roślin spożywczych i pastewnych, biomasy leśnej. W związku z tym, interwencja obejmie głównie produkcję biopaliw (w tym biogazu i biometanu) i ich wykorzystanie na cele energetyczne, co jest znacznie bardziej efektywne i mniej szkodliwe dla środowiska, niżeli bezpośrednie spalanie biomasy. Ich emisje różnią się znacznie w zależności od surowca rośliny, ale zanieczyszczenia takie jak tlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla i cząstki stałe są powszechne. Pomocne w minimalizowaniu tego zjawiska mogą być: ograniczenia w zakresie technologii produkcji energii z biomasy (m.in. bezpośrednie spalanie biomasy) oraz wybranych źródeł biomasy, których pozyskiwanie i spalanie jest znacząco szkodliwe dla środowiska i ludzi (m.in. biomasa leśna, rośliny energetyczne), zastosowanie filtrów, systemów zgazowania i elektrofiltrów. Przy zachowaniu odpowiedniego reżimu technologicznego i wysokiego poziomu zarządzania środowiskowego prowadzonych procesów możliwe jest zminimalizowanie ryzyka niebezpieczeństwa zanieczyszczenia atmosfery, a także wód powierzchniowych i głębinowych przez szkodliwe gazy i minerały do poziomu bezpiecznego dla wód. Możliwe oddziaływania akustyczne (zanieczyszczenie środowiska hałasem), występowanie pól elektromagnetycznych i wzrost poziomów niektórych substancji w powietrzu w miejscu inwestycji (na etapie realizacji oraz eksploatacji). Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych. W przypadku instalacji bioenergetycznych zapewnia się zgodność z normami jakości powietrza określonymi w dyrektywie 2008/50/UE, oraz zapewnienie najlepszych możliwych technologii (BAT) na podstawie dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych (dyrektywa 2010/75/UE). Udzielane wsparcie uwzględniać będzie minimalizację ryzyka wylesiania zgodnie z zapisami Dyrektywy 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018r. oraz zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju i ograniczania emisji gazów cieplarnianych określonymi w art. 29-31 dyrektywy RED II. W przypadku wspierania kotłów o wysokiej wydajności wymagana będzie zgodność z zasadami ekoprojektu.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu	X	Inwestycje OZE oraz towarzysząca infrastruktura w fazie budowy i demontażu (a częściowo również w fazie eksploatacji) mogą wpływać na stan ekosystemów ze względu na potencjalne generowanie emisji i odpadów. W pozwoleniach środowiskowych odnoszących się do tych inwestycji należy wprowadzić wymagania minimalizujące tego rodzaju wpływy. Minimalizacja stopnia szkodliwości w tym obszarze jest technicznie wykonalna. Farmy wiatrowe mogą stanowić zagrożenie dla ptaków. Z kolei budowa wielkopowierzchniowych instalacji

zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		fotowoltaicznych może spowodować zakłócenia w funkcjonowaniu siedlisk. Zakłada się, że procedura ocen oddziaływania na środowisko zastosowana do każdego indywidualnego projektu realizowanego w ramach reformy pozwoli na zaprojektowanie odpowiedniej lokalizacji inwestycji i zastosowanie takich rozwiązań technicznych, które zminimalizują ryzyko szkodliwości dla stanu zachowania siedlisk i gatunków. W przypadku realizacji projektów OZE (zwłaszcza dużych) w ocenie uwzględnione zostaną aspekty związane z lokalizacją tych inwestycji w odniesieniu do obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) i szlaków migracji zwierząt. Jeżeli nowe działania budowlane będą prowadzone na obszarach wrażliwych na różnorodność biologiczną lub w ich pobliżu (w tym sieć obszarów chronionych Natura 2000, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO i kluczowe obszary różnorodności biologicznej, a także inne obszary chronione), wymagana będzie zgodność z art. 6 ust. 3 i art. 12 dyrektywy siedliskowej oraz art. 5 dyrektywy ptasiej. Ponadto proszę wyjaśnić wpływ tego środka na lasy, w szczególności w jakim stopniu budowa terenów inwestycyjnych będzie się wiązać z wyrębem drzew. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Przed przystąpieniem do prac remontowych, termoizolacyjnych, etc. nastąpi inwentaryzacja przedmiotów objętych przedsięwzięciem m.in. pod kątem ich zasiedlenia przez ptaki, czy nietoperze. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska oraz inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu. W przypadku elektrowni wodnych dopuszczona jest jedynie modernizacja, remont urządzeń wodnych, które poprawią jakość środowiska przyrodniczego. Wsparcie rozwoju energetyki wodnej dopuszczalne jest jedynie w przypadku projektów realizowanych w ramach inwestycji na istniejących budowlach piętrzących wyposażonych w hydroelektrownie. Dodatkowo w ramach modernizacji istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej, inwestycja powinna prowadzić do redukcji ich negatywnego odziaływania na ekosystemy wodne (w tym likwidacji urządzeń nieefektywnych i najbardziej szkodzących środowisku) oraz wsparcie nie może powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie może mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000". W przypadku instalacji bioenergetycznych zapewnia się zgodność z normami jakości powietrza określonymi w dyrektywie 2008/50/UE oraz zapewnienie najlepszych możliwych technologii (BAT) na podstawie dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych (dyrektywa 2010/75/UE). Udzielane wsparcie uwzględniać będzie minimalizację ryzyka wylesiania zgodnie z zapisami Dyrektywy 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018r. oraz zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju i ograniczania emisji gazów cieplarnianych określonymi w art. 29-31 dyrektywy RED II. W przypadku wspierania kotłów o wysokiej wydajności wymagana będzie zgodność z zasadami ekoprojektu.

2.3. Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury 2. Budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi 3. Rozwijanie systemów ratownictwa 4. Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego				
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny				
Część 1 Lista kontrolna				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Wsparcie uzyskają projekty uwzględniające wzrost odporności infrastruktury na ekstremalne zjawiska pogodowe i prowadzące do poprawy poziomu ochrony mieszkańców przed szkodliwymi skutkami zmian klimatu, zwłaszcza działania zwiększające poziom zagospodarowania/retencjonowania wód, które mogą być uzupełniane przez przedsięwzięcia w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury obejmującej np. wdrażanie inteligentnych systemów zagospodarowania wód opadowych, redukcję efektu miejskiej wyspy ciepła. Działania ograniczające odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania wykorzystywać będą nowy sprzęt energooszczędny, a zatem poziom emisji w ujęciu bezwzględnym nie powinien wzrosnąć pomimo jego nieznacznego zwiększenia się na danym obszarze. Systemy retencjonowania wód będą pośrednio ułatwić stosowanie m. in. praktyk rolniczych, które zagrażają funkcji gleb rolnych polegającej na pochłanianiu dwutlenku węgla. Elementy zintegrowanego zarządzania rozwojem zielonej i błękitno-zielonej infrastruktury mogą pomóc w osiągnięciu trwałej poprawy stanu środowiska, przyczyniając się również pośrednio do łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu i adaptacji do nich.

	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Wspierane będą naturalne mechanizmy ograniczające skutki susz i powodzi, wspierane będą inwestycje w zakresie malej infrastruktury hydrotechnicznej, takie jak, zbiorniki suche, poldery zalewowe, zwiększanie rozstawu wałów rzecznych, oraz likwidacja urządzeń nieefektywnych, stanowiących bariery dla ciągłości ekologicznej cieków i ich dolin. Preferowane będą najmniej inwazyjne metody ochrony przeciwpowodziowej. Ewentualne prace związane z budową, przebudową, odbudową, rozbudową urządzeń melioracji wodnych, urządzeń wodnych i hydrotechnicznych, w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania wykorzystywać będą nowy sprzęt energooszczędny, a zatem poziom emisji w ujęciu bezwzględnym nie powinien wzrosnąć pomimo jego nieznacznego zwiększenia się na danym obszarze.. W ramach poprawy efektywności zużycia zasobów wodnych, interwencja będzie uzupełniana poprzez zastosowanie zamkniętych obiegów wodnych oraz procesów oczyszczania i uzdatniania wód w celu ich powtórnego wykorzystania na potrzeby procesów przemysłowych, gospodarki komunalnej czy produkcji rolniczej.
	Rozwijanie systemów ratownictwa		X	Inwestycje nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu. Ratownictwo wodne to ogół działań organizacyjnych polegających na udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym, stąd brak przewidywanego wpływu na ten cel środowiskowy. Zmniejszeniu emisji i ewentualnych strat środowiskowych służyć będzie zakup/wymiana sprzętu ratowniczego na nowocześniejszy i bardziej efektywny, w tym o niższej emisyjności CO2 oraz cechujący się wyższą skutecznością podczas m.in. akcji gaśniczych zwłaszcza lasów (zapobieganie zniszczeniom lasów, do których funkcji należą zwłaszcza pochłanianie CO2, retencja wód czy ochładzanie powietrza atmosferycznego).
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego	X		
Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu	X		

	poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury			
	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi	X		
	Rozwijanie systemów ratownictwa		X	Inwestycje nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu. Ratownictwo wodne to ogół działań organizacyjnych polegających na udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym, stąd brak przewidywanego wpływu na ten cel środowiskowy.
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego		X	W przypadku objęcia tym działaniem centrów zarządzania kryzysowego można mówić o pośrednim oddziaływaniu pozytywnym poprzez usprawnienie działania służb mundurowych podczas ekstremalnych epizodów pogodowych.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury	X		
	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi	X		
	Rozwijanie systemów ratownictwa	X		
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego		X	Działania w tym zakresie nie mają wpływu na ochronę zasobów wodnych i morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań	X		

powstawaniu odpadów i recykling	adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury			
	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi	X		
	Rozwijanie systemów ratownictwa	X		
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego		X	Działania w tym zakresie nie mają negatywnego wpływu na zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling. Zakłada się, że po okresie eksploatacji urządzenia stosowane w serwerowniach i centrach przetwarzania danych będą w 100% podlegać zasadom recyklingu obowiązującym dla zużytego sprzętu elektronicznego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury	X		
	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi	X		
	Rozwijanie systemów ratownictwa		X	Inwestycje nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu.
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do	X		

	zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury			
	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi	X		
	Rozwijanie systemów ratownictwa	X		
	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego		X	Działania w tym zakresie nie mają wpływu na ochronę bioróżnorodności i ekosystemów.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?	X	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego Inwestycje w zakresie infrastruktury serwerowej i centrów przetwarzania danych mogą spowodować zwiększenie zużycia energii elektrycznej i pośrednio doprowadzić do dodatkowej emisji dwutlenku węgla. Jednak emisja ta nie będzie znacząca i występować może w skali lokalnej. Zakłada się, że w dużej części energia potrzebna do zasilania infrastruktury przetwarzania danych będzie pochodzić ze źródeł odnawialnych. Ponadto usługi cyfrowe przyczynią się do obniżenia zużycia energii (i związanej emisji CO2) w innych obszarach, np. w sektorze transportu.
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?	X	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury Działania w ramach środka są niezbędne dla adaptacji do zmian klimatu. Wynika to z faktu, że Województwo zaliczane jest do najbardziej deficytowych w wodę obszarów Polski. Stopień narażenia na skutki suszy gmin województwa wielkopolskiego położonych w regionie wodnym Warty, dotyczy w największym stopniu 33 gmin zlokalizowanych w środkowej, wschodniej i południowo-zachodniej części Wielkopolski. Ponadto obserwowane opady są krótsze i bardziej gwałtowne niż w poprzednich dziesięcioleciach, przez co duża ilość wody nie jest w stanie infiltrować do gruntu i odpływa z miejsca, w którym pojawiła się w formie opadu. Wspierana inwestycja ma przyczynić się do zatrzymania wody na terenach wiejskich (rolniczych) jak i miejskich w okresach nadmiernych opadów powodujących podtopienia i powodzie, aby następnie rozprowadzić zatrzymaną wodę w okresie suszy. Szczególnie, że obserwuje się wzrost częstości i zasięgu występowania susz. Susza w Polsce pojawia się raz na 2-3 lata (Według www.obserwator.imgw.pl susze w Polsce występują średnio co 2-3 lata, a dość regularnie od 2015 roku (2016,

		2018, 2019 i 2020). Jest nią dotknięte około 35% powierzchni gruntów ornych i 70% powierzchni użytków zielonych. Postępujący proces przesuszenia gleby może prowadzić do stopniowego ubytku glebowej materii organicznej i pogorszenia funkcji produkcyjnych i środowiskowych. Z tego powodu głównym czynnikiem środowiskowym, limitującym produkcję rolną, jest woda. Stąd niezbędna jest intensyfikacja działań adaptacyjnych dla równoważenia i poprawy struktury bilansu wodnego obszarów rolniczych jak i miejskich na drodze ograniczenia odpływu wody przez kompleksowe zwiększanie retencyjności i racjonalne gospodarowanie dyspozycyjnymi zasobami wodnymi. Konieczne jest zastosowanie działań technicznych i nietechnicznych z zakresu małej retencji. Wspierane działania mają hamować odpływ z cieków naturalnych i sztucznych, zasilać wody podziemne (gruntowe), retencjonować wody ze spływów powierzchniowych, kierować wody na tereny mokradłowe, zwiększać możliwości magazynowania wód w profilu glebowym i ograniczać parowanie z powierzchni gleb. Środek wspiera również adaptację do zmian klimatu terenów miejskich poprzez zatrzymanie nadmiaru wody na terenach wiejskich i ograniczenie podtapiania obszarów zabudowanych miast. Poprawa retencji wody na obszarach miejskich będzie realizowana poprzez m.in. rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, łączenie i zwiększanie powierzchni terenów zieleni, w tym wprowadzanie zieleni w zwartą zabudowę, tworzenie ogrodów deszczowych, stawów retencyjnych, niecek i rowów bioretencyjnych, wzrost udziału powierzchni przepuszczalnych, itp. Środek przyczynia się do poprawy odporności na skutki zmiany klimatu w perspektywie krótkoterminowej, ponieważ usprawnia nawadnianie bez zwiększonego poboru wody. Inwestycje będą służyły poprawie gospodarki wodnej w sytuacji zagrożenia suszami – ograniczać będą niedobór wody. Elementy zintegrowanego zarządzania rozwojem zielonej i błękitno-zielonej infrastruktury mogą pomóc w osiągnięciu trwałej poprawy stanu środowiska, przyczyniając się również pośrednio do łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu i adaptacji do nich. Działania adaptacyjne muszą jednocześnie uwzględniać zarówno susze, jak i powodzie. Zmiana rytmu opadów wymusza konieczność zmiany dotychczasowego podejścia do gospodarowania zasobami wodnymi. Priorytetem jest budowa systemów retencjonowania wód opadowych, a kluczem do sukcesu poprawa retencji dolinnej, ograniczenie spływu powierzchniowego w zlewniach rolniczych i zurbanizowanych i zachowanie różnorodności biologicznej, która jest naturalnym buforem łagodzenia zmian klimatu.
	X	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi Działania w ramach środka są niezbędne dla adaptacji do zmian klimatu. Wynika to z faktu, że Województwo zaliczane jest do najbardziej deficytowych w wodę obszarów Polski. Stopień narażenia na skutki suszy gmin województwa wielkopolskiego położonych w regionie wodnym Warty, dotyczy w największym stopniu 33 gmin zlokalizowanych w środkowej, wschodniej i południowo-zachodniej części Wielkopolski. Ponadto obserwowane opady są krótsze i bardziej gwałtowne niż w poprzednich dziesięcioleciach, przez co duża ilość wody nie jest w stanie infiltrować do gruntu i odpływa z miejsca, w którym pojawiła się w formie opadu. Wspierana inwestycja ma przyczynić się do zatrzymania wody na terenach wiejskich (rolniczych) jak i miejskich w okresach nadmiernych opadów powodujących podtopienia i powodzie, aby następnie rozprowadzić zatrzymaną wodę w okresie suszy. Szczególnie, że obserwuje się wzrost częstości i zasięgu występowania susz. Susza w Polsce pojawia się raz na 2-3 lata (Według wwwobserwator.imgw.pl susze w Polsce występują średnio co 2-3 lata, a dość regularnie od 2015 roku (2016, 2018, 2019 i 2020). Jest nią dotknięte około 35% powierzchni gruntów ornych i 70% powierzchni użytków zielonych. Postępujący proces przesuszenia gleby może prowadzić do stopniowego ubytku glebowej materii organicznej i pogorszenia funkcji produkcyjnych i środowiskowych. Z tego powodu głównym czynnikiem środowiskowym, limitującym produkcję rolną, jest woda. Stąd niezbędna jest intensyfikacja działań adaptacyjnych dla równoważenia i poprawy struktury bilansu wodnego obszarów rolniczych jak i miejskich na drodze ograniczenia odpływu wody

		przez kompleksowe zwiększanie retencyjności i racjonalne gospodarowanie dyspozycyjnymi zasobami wodnymi. Konieczne jest zastosowanie działań technicznych i nietechnicznych z zakresu małej retencji. Wspierane działania mają hamować odpływ z cieków naturalnych i sztucznych, zasilać wody podziemne (gruntowe), retencjonować wody ze spływów powierzchniowych, kierować wody na tereny mokradłowe, zwiększać możliwości magazynowania wód w profilu glebowym i ograniczać parowanie z powierzchni gleb. Środek wspiera również adaptację do zmian klimatu terenów miejskich poprzez zatrzymanie nadmiaru wody na terenach wiejskich i ograniczenie podtapiania obszarów zabudowanych miast. Poprawa retencji wody na obszarach miejskich będzie realizowana poprzez m.in. rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, łączenie i zwiększanie powierzchni terenów zieleni, w tym wprowadzanie zieleni w zwartą zabudowę, tworzenie ogrodów deszczowych, stawów retencyjnych, niecek i rowów bioretencyjnych, wzrost udziału powierzchni przepuszczalnych, itp. Środek przyczynia się do poprawy odporności na skutki zmiany klimatu w perspektywie krótkoterminowej, ponieważ usprawnia nawadnianie bez zwiększonego poboru wody. Inwestycje będą służyły poprawie gospodarki wodnej w sytuacji zagrożenia suszami – ograniczać będą niedobór wody.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury W ramach środka finansowane będą naturalne ekosystemy retencjonujące wodę w ramach zielono-niebieskiej infrastruktury na obszarach zurbanizowanych (m.in. parki, ogrody botaniczne, ogrody deszczowe, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne)w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania.. Możliwa będzie również realizacja inwestycji na wiejskich terenach zurbanizowanych oraz terenach miejskich lub ciekach wodnych a inwestycje oprócz gromadzenia wody, będą również przewidywały możliwość jej wykorzystania na potrzeby rolnictwa, leśnictwa lub do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także łagodzenia efektu tzw. „wysp ciepła" na terenach miejskich. Nie można wykluczyć, że działania te mogą wpływać na jednolite części wód powierzchniowych i wód gruntowych. Dla każdego przypadku przeprowadzona powinna być ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą w sprawie ocen odziaływania na środowisko, a wszelkie działania ograniczające ryzyko powinny zostać zidentyfikowane i odzwierciedlone w kryteriach finansowania. Prowadzone inwestycje w każdym przypadku muszą być zgodne z ramową dyrektywą wodną (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodneji w uzasadnionych przypadkach podlegać będą szczegółowej ocenie w kontekście wymagań art. 4 ust. 7 RDW . Nie przewiduje się wspierania inwestycji piętrzących wody na ciekach wodnych, a jej zatrzymywanie w okresach nadmiaru. Możliwe jest natomiast wsparcie dla m.in. małych stawów i oczek wodnych gromadzących wodę na wszystkich ww. terenach.
	X	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi W ramach środka finansowane preferowane będą naturalne systemy melioracyjne, wbudowa, przebudowa, odbudowa, rozbudowa urządzeń melioracji wodnych, urządzeń wodnych i hydrotechnicznych, w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania jedynie w niezbędnym zakresie. Finansowanie obejmie koszty związane z inwestycjami na obszarach rolniczych lub leśnych w celu realizacji inwestycji w poprawę gospodarki wodnej. Możliwa będzie również realizacja inwestycji na wiejskich terenach zurbanizowanych oraz terenów miejskich lub ciekach wodnych a inwestycje oprócz gromadzenia wody, będą również przewidywały możliwość jej wykorzystania na potrzeby rolnictwa, leśnictwa lub do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także łagodzenia efektu tzw. „wysp ciepła" na terenach miejskich. Nie można wykluczyć, że działania te mogą wpływać na jednolite części wód

		powierzchniowych i wód gruntowych. Dla każdego przypadku przeprowadzona powinna być ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą w sprawie ocen odziaływania na środowisko, a wszelkie działania ograniczające ryzyko powinny zostać zidentyfikowane i odzwierciedlone w kryteriach finansowania. Prowadzone inwestycje w każdym przypadku muszą być zgodne z ramową dyrektywą wodną (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej). Nie przewiduje się wspierania inwestycji piętrzących wody na ciekach wodnych, a jej zatrzymywanie w okresach nadmiaru. Możliwe jest natomiast wsparcie dla m.in. małych stawów i oczek wodnych gromadzących wodę na wszystkich ww. terenach.
	X	Rozwijanie systemów ratownictwa Inwestycje pośrednio będą wpływać na poprawę stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, a także sprzyjać będą dobremu stanowi środowiska wód morskich. Część z inwestycji (np. związana ze zrównoważonymi systemami gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono- niebieskiej infrastruktury) przyczyniać się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Środek nie doprowadzi do powstania istotnych przypadków braku efektywności w korzystaniu z zasobów ani nie przyczyni się do zwiększenia ilości wytwarzanych odpadów. Opracowywane dokumenty projektowe szczególnie uwzględniać powinny rozwiązania eliminujące możliwość braku efektywności w zakresie korzystania z zasobów naturalnych.
	X	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w perspektywie całego cyklu życia. Środek nie doprowadzi do powstania istotnych przypadków braku efektywności w korzystaniu z zasobów ani nie przyczyni się do zwiększenia ilości wytwarzanych odpadów. Opracowywane dokumenty projektowe szczególnie uwzględniać powinny rozwiązania eliminujące możliwość braku efektywności w zakresie korzystania z zasobów naturalnych.
	X	Rozwijanie systemów ratownictwa Część inwestycji w ramach celu pośrednio wpisuje się w cel, ponieważ prowadzą do większej zasobooszczędności. Niektóre inwestycje nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy co uznaje się go za zgodne z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury Dla działań w ramach środka nie przewiduje się znaczących emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby, z uwagi na zakup i wykorzystanie nowego sprzętu wydajnego pod względem zużycia energii lub sprzętu zasilanego energią pochodzącą z odnawialnych źródeł a w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania. Pośrednio przyczyni się też do wspierania zrównoważonych praktyk rolniczych, co z

		kolei przełoży się na ograniczenie konieczności stosowania środków ochrony roślin i pozwoli zmniejszyć poziom zanieczyszczenia gleb. Ponadto mała retencja wód na terenach użytkowanych rolniczo oraz przede wszystkim na terenach zurbanizowanych i miejskich przyczynia się do ograniczenia spływu powierzchniowego zanieczyszczonych wód opadowych bezpośrednio do cieków wodnych. Gromadzenie nadmiaru wody w rowach melioracyjnych, klima-pondach czy małych zbiornikach pozwala na częściowe oczyszczenie dzięki naturalnym procesom mechanicznym i biologicznym.
	X	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi Dla działań w ramach środka nie przewiduje się znaczących emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby, z uwagi na zakup i wykorzystanie nowego sprzętu wydajnego pod względem zużycia energii lub sprzętu zasilanego energią pochodzącą z odnawialnych źródeł a w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania. Ponadto mała retencja wód na terenach użytkowanych rolniczo oraz przede wszystkim na terenach zurbanizowanych i miejskich przyczynia się do ograniczenia spływu powierzchniowego zanieczyszczonych wód opadowych bezpośrednio do cieków wodnych. Gromadzenie nadmiaru wody w rowach melioracyjnych, klima-pondach czy małych zbiornikach pozwala na częściowe oczyszczenie dzięki naturalnym procesom mechanicznym i biologicznym. Infrastruktura służąca zmniejszaniu skutków susz i powodzi pośrednio przyczynia się do zapobiegania zanieczyszczeniu środowiska przyrodniczego. Nawalne opady atmosferyczne, powodzie rzeczne mogą powodować uszkodzenia sieci wodno-kanalizacyjnej, zanieczyszczenie wód (wymywanie środków nawożenia roślin z pól, zalewanie składowisk odpadów, hałd, zakładów przemysłowych, oczyszczalni ścieków, etc.). Podejmowane są środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
	X	Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego Inwestycje w zakresie infrastruktury serwerowej i centrów przetwarzania danych mogą spowodować zwiększenie zużycia energii elektrycznej i pośrednio doprowadzić do dodatkowej emisji zanieczyszczeń powietrza. Jednak emisja ta nie będzie znacząca. Zakłada się, że w dużej części energia potrzebna do zasilania infrastruktury przetwarzania danych będzie pochodzić ze źródeł odnawialnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wsparcie małej retencji wodnej i mikroretencji i rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury W ramach środka finansowane będą naturalne ekosystemy retencjonujące wodę w ramach zielono-niebieskiej infrastruktury na obszarach zurbanizowanych, w tym służące rozwojowi terenów zieleni (parki, ogrody botaniczne, ogrody deszczowe, stawy retencyjne, niecki i rowy bioretencyjne).ograniczającye odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania. Finansowanie obejmie koszty związane z inwestycjami na terenach rolniczych lub leśnych w celu realizacji inwestycji w poprawę gospodarki wodnej. Możliwa będzie również realizacja inwestycji na wiejskich terenach zurbanizowanych oraz terenów miejskich lub ciekach wodnych a inwestycje oprócz gromadzenia wody, będą również przewidywały możliwość jej wykorzystania na potrzeby rolnictwa, leśnictwa lub do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także łagodzenia efektu tzw. „wysp ciepła" na terenach miejskich. Stawy lub oczka wodne, położone na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo, jak również na terenach zurbanizowanych mogą sprzyjać ochronie i zwiększaniu lokalnej bioróżnorodności. Mają one zasadnicze znaczenie dla utrzymania populacji płazów oraz stanowią ostoję dla rzadkich gatunków roślin związanych z eutroficznymi siedliskami wodnymi i wodno-błotnymi. Zbiorniki wodne o mało zmiennym poziomie wód, z dobrze rozwiniętą strefą roślinności przybrzeżnej sprzyjają wzbogacaniu lokalnej ornitofauny jako potencjalne

		miejsca gniazdowania i żerowania. Stanowią także ważne miejsca odpoczynku ptaków na przelotach. Małe zbiorniki wodne i inne urządzenia hydrotechniczne nie powinny być realizowane na obszarach cennych przyrodniczo jeśli to może spowodować niekorzystne oddziaływanie na gatunki chronione. W trakcie realizacji projektów inwestycyjnych mogą wystąpić lokalne i krótkoterminowe wpływy na elementy biotyczne, jak uszkodzenie szaty roślinnej, czy miejsc bytowania zwierząt (nor, gniazd etc.) oraz płoszenie zwierząt wskutek hałasu. Wpływ obiektów małej retencji na bioróżnorodność będzie zależał od ich lokalizacji i charakteru. Adaptacja ekosystemów do zmian klimatu - oznaczać będzie zdolność do przystosowania się poszczególnych gatunków roślin i zwierząt do nowych warunków siedliskowych (zmian temperatury powietrza, zmian temperatury wody, zmian trofii zbiorników wodnych, spadku ilości opadów, zmian długości okresu wegetacyjnego, etc.). Przystosowanie następuje poprzez zmianę struktury przestrzennej oraz funkcji poszczególnych ekosystemów (w tym ekosystemów wodnych i od wód zależnych). Procesy adaptacyjne zachodzące w sposób naturalny na poziomie gatunkowym, mogą mieć charakter długookresowy (zanik pewnych gatunków, pojawienie się innych gatunków, lepiej dostosowanych, stopniowa zmiana składu gatunkowego, zmiany zasięgu zbiorowisk, etc.), jak i skokowy, będący efektem np. klęski żywiołowej - suszy (zanik zbiornika wodnego, wysychanie drzew).
	X	Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi W ramach środka finansowane preferowane będą naturalne systemy melioracyjne, natomiast budowa, przebudowa, odbudowa, rozbudowa urządzeń melioracji wodnych, urządzeń wodnych i hydrotechnicznych, w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania, poboru, oczyszczania, oraz opomiarowania jedynie w niezbędnym zakresie.Finansowanie obejmie koszty związane z inwestycjami na gruntach rolnych lub leśnych w celu realizacji inwestycji w poprawę gospodarki wodnej. Możliwa będzie również realizacja inwestycji na wiejskich terenach zurbanizowanych oraz terenów miejskich lub ciekach wodnych a inwestycje oprócz gromadzenia wody, będą również przewidywały możliwość jej wykorzystania na potrzeby rolnictwa, leśnictwa lub do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także łagodzenia efektu tzw. „wysp ciepła" na terenach miejskich. Stawy lub oczka wodne, położone na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo, jak również na terenach zurbanizowanych mogą sprzyjać ochronie i zwiększaniu lokalnej bioróżnorodności. Mają one zasadnicze znaczenie dla utrzymania populacji płazów oraz stanowią ostoję dla rzadkich gatunków roślin związanych z eutroficznymi siedliskami wodnymi i wodno-błotnymi. Zbiorniki wodne o mało zmiennym poziomie wód, z dobrze rozwiniętą strefą roślinności przybrzeżnej sprzyjają wzbogacaniu lokalnej ornitofauny jako potencjalne miejsca gniazdowania i żerowania. Stanowią także ważne miejsca odpoczynku ptaków na przelotach. Małe zbiorniki wodne i inne urządzenia hydrotechniczne nie powinny być realizowane na obszarach cennych przyrodniczo jeśli to może spowodować niekorzystne oddziaływanie na gatunki chronione. W trakcie realizacji projektów inwestycyjnych mogą wystąpić lokalne i krótkoterminowe wpływy na elementy biotyczne, jak uszkodzenie szaty roślinnej, czy miejsc bytowania zwierząt (nor, gniazd etc.) oraz płoszenie zwierząt wskutek hałasu. Działalność człowieka prowadząca do fragmentacji krajobrazu, w tym m.in. zmiany reżimu rzecznego może wpływać bezpośrednio na zmniejszenie różnorodności biologicznej. Może przyspieszyć tempo wymierania wielu gatunków, przyczynić się do zaniku ekosystemów wrażliwych lub znacznego zmniejszenia zasięgu ich występowania. Wpływ obiektów małej retencji na bioróżnorodność będzie zależał od ich lokalizacji i charakteru.
	X	Rozwijanie systemów ratownictwa Inwestycje pośrednio powinny wpływać na poprawę stanu ekosystemów. Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu lub poprawie stanu siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii. Ratownictwo związane jest koniecznością poprawy naruszenia równowagi

		ekosystemu i środowiska naturalnego. Sprawnie działający system ratownictwa zapewnia ochronę bioróżnorodności i ekosystemów.

2.4. Cel szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Realizację kompleksowych projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacyjne i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK 2. Rozwój inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi 3. Wsparcie działań służących rozwojowi infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia 4. Wsparcie działań, w tym edukacyjnych, przyczyniających się do zmniejszenia zużycia wody w procesach produkcyjnych, energetyce i gospodarce komunalnej.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Środek nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu.
Adaptacja do zmian klimatu	X		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Działanie obejmuje inwestycje monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 062 i 063 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania (np. systemy odprowadzania ścieków), które wspomagać będą osiągnięcie dobrego stanu i/lub dobrego potencjału jednolitych części wód zgodnie z wymogami ramowej dyrektywy wodnej. W celu m.in. zapewnienia wysokiej jakości wód oraz redukcji jej zużycia interwencje w gminach o liczbie ludności do 15 tys. mieszkańców należy skierować na inwestycje w zakresie ograniczenia strat i zapewnienia stabilności w przesyle wody, w tym infrastruktury służącej do ujęcia, uzdatnia, magazynowania i dystrybucji wody dla gospodarki i użytkowników indywidualnych. Pierwszeństwo realizacji inwestycji w zakresie wody pitnej otrzymają obszary w których statystycznie dowiedziono, że wskaźnik wycieków z publicznej sieci wodociągowej jest wysoki i przekracza średnią krajową lub/i gdzie zdiagnozowano istotne niedobory wody. Jednocześnie należy podkreślić, iż w zakresie projektów obejmujących budowę nowych sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody, wsparcie będzie możliwe w przypadku zapewnienia powiązania z

			inwestycjami w gospodarkę ściekową lub już istniejącego wyposażenia w system odbioru ścieków. Działanie stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na postępujący deficyt wód dobrej jakości, a zatem pożądanym kierunkiem działań jest zoptymalizowanie kurczących się zasobów, szukanie nowych rozwiązań w dziedzinie odzyskiwania surowców, w tym ścieków, gospodarowanie wodą w obiegu zamkniętym, zapobieganie stratom dystrybucyjnym, działania edukacyjne w zakresie ograniczania zużycia. Zaproponowane działania wnoszą bezpośredni pozytywny "istotny wkład" w zrównoważone wykorzystanie i ochronę zasobów wodnych, gdyż ta działalność może przyczynić się do poprawy stanu wód, w tym wód słodkich za pomocą środków takich jak np. ochrona środowiska wodnego przed szkodliwymi skutkami odprowadzania ścieków komunalnych i przemysłowych poprzez zapewnienie odpowiedniego zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych. Realizacja inwestycji współfinansowanych ze środków UE nie może powodować znaczącego negatywnego wpływu na stan i potencjał jednolitych części wód, w tym na wody powierzchniowe i wody podziemne. Przewiduje się, że realizacja inwestycji nie będzie zagrażać dobremu stanowi środowiska wód morskich, ponieważ inwestycje zlokalizowane będą poza ich zasięgiem.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Działanie obejmuje inwestycje monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100% i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Środek zapewnia zasobooszczędność wody i eliminuje nieefektywność wykorzystania zasobu. Działanie stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na postępujący deficyt wód dobrej jakości, a zatem pożądanym kierunkiem działań jest zoptymalizowanie kurczących się zasobów, szukanie nowych rozwiązań w dziedzinie odzyskiwania surowców, w tym ścieków, gospodarowanie wodą w obiegu zamkniętym.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Działanie obejmuje inwestycje monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 065 i 066w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Realizacja inwestycji prowadzi do zapobiegania zanieczyszczeniom, szczególnie wody i gleby poprzez ograniczenia niekontrolowanego odprowadzania ścieków do wód i do gleby, a także poprawie jakości oczyszczania ścieków Działanie stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na postępujący deficyt wód dobrej jakości, a zatem pożądanym kierunkiem działań jest zoptymalizowanie kurczących się zasobów, szukanie nowych rozwiązań w dziedzinie odzyskiwania surowców, w tym ścieków, gospodarowanie wodą w obiegu zamkniętym, zapobieganie stratom dystrybucyjnym, działania edukacyjne w zakresie ograniczania zużycia. Podejmowane są środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Działanie nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związany z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Niewłaściwie funkcjonujące, awaryjne, przestarzałe sieci wodociągowo-kanalizacyjne mogą powodować utratę bioróżnorodności i utrudnić realizację celu określonego w

			ramowej dyrektywie wodnej dotyczącego osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego naszych wód. Natomiast właściwe zabezpieczenie jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz gruntów, czemu służyć ma cel, przyczynia się do ochrony i sprzyja rozwojowi bioróżnorodności (pośrednie pozytywne oddziaływania szczególnie na gatunki i siedliska zależne od wód, zlokalizowane w zasięgu planowanych inwestycji). Głównym pozytywnym efektem budowy systemów oczyszczania ścieków, będzie uporządkowanie gospodarki ściekowej w zlewni, co przyczyni się do poprawy środowiska gruntowo-wodnego i będzie sprzyjało poprawie warunków dla rozwoju flory i fauny i powodowało wzrost bioróżnorodności.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?	X	W obliczu postępujących zmian klimatu oraz znacznej antropopresji na środowisko, wspieranie poprawy jakości oraz ilości dostępnych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będzie odgrywać kluczową rolę dla zrównoważonego rozwoju Wielkopolski. Jakość powierzchniowych zasobów wodnych w województwie jest niezadowalająca, ponadto utrzymuje się zły stan dla znacznej ich części. Mimo podjętej do tej pory interwencji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, wyzwaniem dla regionu wciąż pozostają zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych, pochodzących z gospodarstw domowych niepodłączonych do zbiorowych/indywidualnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków lub posiadających niską sprawność. Ponadto, wsparcia wymaga zagospodarowywanie odpadów ściekowych i efektywne gospodarowanie siecią wodociągową w zakresie jej dalszej modernizacji i wdrażania inteligentnych rozwiązań, jak monitoringu zużycia i strat wody w sieci. Dla Wielkopolski istotne są zatem wielowymiarowe działania z zakresu poprawy efektywności gospodarki wodno-ściekowej, w tym zwłaszcza zwiększenia dostępu mieszkańców do ulepszonego systemu oczyszczania ścieków komunalnych. Realizacja działania będzie wspierać realizację celu środowiskowego. Podejmowane będą działania w zakresie wdrażania inteligentnych rozwiązań i systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi sprzyjającymi adaptacji do zmian klimatu (m.in. monitoring zużycia i strat wody w sieci czy ograniczenie ryzyka podtopień w trakcie ulew w wyniku reakcji systemu na nagłe zjawiska pogodowe i odpowiednie sterowanie przepływem ścieków). Elementem uzupełniającym zakres wsparcia (możliwym i zasadnym do współfinansowania) w ramach projektów będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu oraz sprzyjające neutralności klimatycznej, w tym w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury, efektywności energetycznej, a także wykorzystania energii z odnawialnych źródeł.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		

Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		

2.5. Cel szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w przedsiębiorstwach (w tym w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE) 2. Dążenie do maksymalizacji wykorzystywania odpadów jako surowców wtórnych, rozwijanie recyklingu odpadów i zarządzanie efektywnością środowiskową w kierunku gospodarki zasobooszczędnej i ograniczenia gospodarki materiałochłonnej, przez wdrażanie rozwiązań technologicznych 3. Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodne z hierarchią postępowania z odpadami 4. Rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów, z uwzględnieniem rozwiązywań dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ich ponownego użycia
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Działanie ma ułatwiać transformację przedsiębiorstw w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Inwestycje w MŚP związane są z wdrażaniem technologii środowiskowych w tym związanych z GOZ, których efektem będzie lepsza gospodarka materiałowa, zwiększenie efektywności energetycznej i zmiana filozofii firm w kierunku zero waste. Celem Działania jest stworzenie odpowiednich ram, przede wszystkim prawnych dla funkcjonowania obrotu surowcami wtórnymi. Działanie przewiduje zarówno szczegółową identyfikację kluczowych barier legislacyjnych ograniczających obrót surowcami wtórnymi, jak również wypracowanie i implementację rozwiązań legislacyjnych w postaci stosownych rozporządzeń o utracie statusu odpadów dla kluczowych odpadów przemysłowych (o największym potencjale gospodarczym), lub też wdrożenie definicji surowca wtórnego, co ułatwiłoby obrót i wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych. Charakter działań nie powinien prowadzić do wzrostu emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Środek nie wpływa na ten cel klimatyczny. Inwestycje m.in. w zakresie infrastruktury B+R służące do opracowania technologii w zakresie wykorzystania odpadów jako surowców wtórnych, których celem będzie stworzenie bardziej wydajnej gospodarki, zwiększenie ilości surowców możliwych do ponownego wykorzystania i zmniejszenie ilości surowców pierwotnych wykorzystywanych w procesach produkcyjnych, a także zmniejszenie ilości odpadów składowanych na składowiskach.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich. Obejmuje realizację inwestycji służących wdrożeniu działań przewidzianych w ramach „Mapy drogowej transformacji w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego” m.in. gospodarowania wodą w obiegu zamkniętym przyczyniającego się do zmniejszenia zużycia zasobów wodnych
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Działanie objęte jest kodami rodzajów interwencji 030 (załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) ze współczynnikami środowiskowymi na poziomie 100%. Interwencja będzie służyć zwiększeniu ponownego wykorzystania surowców, upcyklingu, recyklingu odpadów oraz wzmocnienia infrastruktury do dalszych procesów zagospodarowania odpadów, w szczególności sortowania oraz recyklingu biologicznego oraz materiałowego Celem działań jest usprawnienie segregacji u źródła i infrastruktury do przygotowania do recyklingu odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, a także ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji i przekazywanych do składowania w stosunku do masy wytworzonych tego rodzaju odpadów. Środek pozytywnie przyczynia się do wdrażania zapobiegania powstawaniu odpadów i rozwijania gospodarki obiegu zamkniętego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Środek jest zgodny z wymaganiami określonymi w odpowiedniej części przepisów Unii dotyczących udzielanych odpowiednich pozwoleń/zezwoleń środowiskowych.

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Środek nie wpływa bezpośrednio na ochronę bioróżnorodności i ekosystemów. Działanie ma także na celu zaproponowanie takich zmian regulacyjnych, które przyczynią się do określenia i ustandaryzowania wymagań dla surowców pochodzenia biologicznego, a w następstwie tego do zwiększenia możliwości ich wykorzystania, co powinno przyczynić się do zwiększenia innowacyjności i produkcji z dziedziny biogospodarki.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenia części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

2.6. Cel szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Poprawę efektywności zarządzania zasobami przyrody podlegającymi prawnej ochronie i wdrażania dokumentów planistycznych oraz strategicznych 2. Działania wspierające zachowanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ekosystemów oraz populacji zagrożonych gatunków, w tym uwzględniające utrzymanie i odbudowę funkcji ekosystemów. 3. Kompleksowe działania na rzecz remediacji terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą. 4. Projekty ograniczające antropopresję w zakresie ukierunkowania ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo podlegających ochronie 5. Realizację kompleksowych działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony przyrody, środowiska oraz klimatu 6. Interwencje przyczyniające się do zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza, w tym w ramach rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury w środowisku miejskim 7. Usuwanie azbestu			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie"**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Działanie nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związany z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Działanie obejmuje inwestycje monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 077, 079 i 080 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako

			taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Elementem uzupełniającym zakres wsparcia (możliwym i zasadnym do współfinansowania) w ramach projektów będą działania wzmacniające adaptacyjność do zmian klimatu, a także przeciwdziałające skutkom jego zmian oraz sprzyjające neutralności klimatycznej, w tym w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury, zieleni miejskiej, efektywności energetycznej, a także wykorzystania energii z odnawialnych źródeł.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Działanie pośrednio będzie wpływać na poprawę stanu wód podziemnych, w tym gruntowych. Zakres interwencji obejmie m.in. zachowanie i odtworzenie naturalnych obszarów podmokłych, torfowisk, bagien, oczek i zadrzewień śródpolnych, a także będzie uzupełnieniem w stosunku do działań podejmowanych na rzecz retencjonowania i oczyszczania wody w ramach rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Większość inwestycji nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy co uznaje się go za zgodne z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Działanie obejmuje inwestycje monitorowane jako wspierające cel środowiskowy o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 077, 079 i 080 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego), przez co można uznać, że działanie jest zgodne z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Celem działania jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów		

niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	W województwie występuje wiele obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, lecz wymagają one zarówno działań ochronnych wspierających zachowanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, jak i służących podniesieniu ich atrakcyjności turystycznej przy jednoczesnym ograniczaniu antropopresji. Konieczne jest zatem zapewnienie równowagi miedzy potrzebą zachowania wysokich walorów przyrodniczych a umiejętnym wykorzystywaniem jego zasobów, wspierającym lokalny rozwój gospodarczy i społeczny. Mimo realizacji działań w tym zakresie prowadzących m.in. do ukierunkowania ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo oraz związanych z edukacją ekologiczną, wciąż wymagają one kontynuacji. Istnieje zatem potrzeba przywracania ich naturalnych funkcji środowiskowych oraz potencjału rozwojowego. Działanie pośrednio powinno wpływać na poprawę stanu ekosystemów. Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu lub poprawie stanu siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii. Zarządzanie ochroną różnorodności biologicznej musi mieć na celu to, co w odniesieniu do różnorodności biologicznej – bezpośrednio lub pośrednio – zapisano w Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (art. 2 ust. 2) jako cele ochrony przyrody, a zatem jest to działanie korzystne z punktu widzenia celów ochrony przyrody. Inwestycje, które nie przyczyniają się bezpośrednio do ochrony, odtworzenia i trwałego zarządzania obiektami chronionymi, takie jak parkingi i drogi dojazdowe, nie będą się kwalifikować Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, których wyłącznym celem będzie ochrona przyrody poprzez kierowanie ruchu turystycznego i łagodzenie degradacji przyrody w miejscach przemieszczania się i odpoczynku turystów. Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, których głównym celem będzie ochrona środowiska naturalnego poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób odwiedzających.. Szczególna dbałość o tereny zielone będzie miała miejsce w projektach w zakresie rekultywacji i remediacji terenów zanieczyszczonych oraz zdegradowanych, których projektowanie winno kierować się postulatami maksymalnego zachowania istniejących drzew i krzewów, poprawy warunków ich wzrostu oraz zwiększania powierzchni biologicznie czynnych. W szczególności, prace koncepcyjne i projektowe należy poprzedzić należycie wykonaną inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, projekty muszą uwzględniać rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych unikać wyrządzenia im szkody. Beneficjent ma obowiązek kierowania się obowiązującymi u niego standardami dotyczącymi zieleni, a tam, gdzie takich standardów nie ma, ogólnie dostępnymi standardami branżowymi. Ewentualne usuwanie drzew może dotyczyć drzew, których nie można

		zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub kondycję, co potwierdzone zostanie rzetelnymi badaniami ich stanu. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

PRIORYTET III – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE

3.1. Cel szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych
2. Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych
3. Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności
4. Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS
5. Działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne na rzecz transportu zbiorowego i bezpieczeństwa ruchu w transporcie publicznym

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych		X	Środek (większość inwestycji objętych wsparciem) jest monitorowany jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 081 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Wsparcie w działaniu otrzymają inwestycje w zakup oraz modernizację zero- lub nisko-emisyjnych aktywów mobilnych wykorzystywanych w publicznym transporcie zbiorowym, spełniających wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE, wraz z niezbędną infrastrukturą. W przypadku autobusów niskopodłogowych (kategorie M2 i M3, zazwyczaj autobusy miejskie i podmiejskie poruszające się na krótkich dystansach w obrębie aglomeracji) tylko autobusy elektryczne i autobusy hybrydowe typu plug-in byłyby zgodne z zasadą „nie czyń poważnych szkód”. Istnieją wystarczające alternatywy elektryczne dla M2 i M3, w związku z czym jedynie bezemisyjne i niskoemisyjne autobusy niskopodłogowe należy uznać za zgodne z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu łagodzenia zmiany klimatu.

	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych		X	Środek kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 082 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100 %. Wsparciu podlegać będą instalacje służące do dystrybucji nośników energii i paliw dla zero-emisyjnego transportu nowej generacji wykorzystującego proekologiczne źródła napędu, takie jak np. energia elektryczna, wodór). Cel środka i charakter tego obszaru interwencji bezpośrednio przyczyniają się do realizacji celu w zakresie łagodzenia zmian klimatu. Jednocześnie inwestycje w tabor o napędzie elektrycznym wymagają zmiany krajowego miksu energetycznego, co jest realizowane zgodnie z zapisami dokumentów strategicznych kraju, takich jak Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 oraz Polityka energetyczna Polski do 2040 r., gdzie jako jeden z trzech filarów transformacji energetycznej kraju wskazuje się zeroemisyjny system energetyczny. Środek kwalifikuje się również do objęcia go obszarem interwencji nr 086 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100 %. Cel środka i charakter tego obszaru interwencji bezpośrednio przyczyniają się do realizacji celu w zakresie łagodzenia zmian klimatu.
	Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka – budowa ścieżek i dróg rowerowych (i związane z tym inwestycje poprawiające bezpieczeństwo najmniej chronionych uczestników ruchu) kwalifikuje się do objęcia obszarem interwencji 083 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100%. Cel środka i charakter tego obszaru interwencji bezpośrednio przyczyniają się do realizacji celu w zakresie łagodzenia zmian klimatu.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia. Wdrożenie inteligentnych systemów transportowych przyczyni się do zarządzania ruchem w czasie rzeczywistym, lepszego planowania mobilności co pośrednio przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Wdrożenie kompleksowego systemu elektronicznego zakupu biletów w miejskim transporcie pasażerskim, objęcie miejskiego transportu zdalnym sterowaniem, wdrożenie odpowiednich urządzeń pokładowych, a także modernizacja miejskich urządzeń przejazdowych, budowa i remont lokalnych centrów sterowania czy wdrożenie systemu dynamicznej informacji pasażerskiej przyczynią się do zwiększenia roli sektora czystego transportu miejskiego w systemie transportowym, którego oddziaływanie w kontekście emisji gazów cieplarnianych jest mniejsze aniżeli pozostałych sektorów transportu (w szczególności transportu drogowego). Zwiększenie udziału transportu miejskiego w przewozach osobowych jest niezbędne dla transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności		X	Środek (większość inwestycji objętych wsparciem) jest monitorowany jako wspierający cel związany ze zmianą klimatu o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 081 w załączniku nr I

	mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych			do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu. W FEW 2021+ wskazano, że działania będą uzupełnione o inicjatywy sprzyjające przystosowaniu miast do zmian klimatu (w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu) oraz tworzeniu lub podnoszeniu ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu, w zakresie: − przeciwdziałania nieuzasadnionej wycince drzew. Wycięcie będzie mogło zostać przeprowadzone tylko w przypadku niemożliwości zrealizowania inwestycji. Jednakże, w takim przypadku będzie musiało zostać zrekompensowane nowymi nasadzeniami z co najmniej taką samą podażą tlenu jak przed wycięciem, − inwestycji miejskich opartych na przyrodzie [NBS], w których wprowadzono rozwiązania dot. roślinności towarzyszącej (zieleń przyuliczna, zielone parkingi, zielone przystanki, zielone ściany, zielone dachy, ogrody deszczowe, klima-pondy, parki kieszonkowe, kwietne łąki), − zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono-niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie.
	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. W ocenie oddziaływania na środowisko Krajowych ram polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych, przeprowadzonej zgodnie z dyrektywą 2001/42/WE, zwrócono uwagę, że przy projektowaniu infrastruktury ładowania pojazdów powinno się uwzględniać jej odporność na skutki zmian klimatu. Ponadto, wymiana taboru na nowoczesny nisko- i bezemisyjny będzie uwzględniać wyposażenie go w urządzenia klimatyzacyjne.
	Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności		X	Działania wspierane w ramach środka nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia. Ścieżki i drogi rowerowe (i związane z tym inwestycje poprawiające bezpieczeństwo najmniej chronionych uczestników ruchu) planuje się w miarę możliwości z uwzględnieniem towarzyszącej zieleni, pełniącej funkcję chłodzącą, co wpływa na poprawę warunków przemieszczania się i stanowi zachętę do korzystania ze zrównoważonych form mobilności.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności	X		

	ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych			
	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano żadnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody. Zużycie wody związane z utrzymaniem zero- i niskoemisyjnego taboru autobusowego (mycie pojazdów) należy uznać za pomijalnie małe.
	Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano żadnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano żadnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych	X		
	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych	X		
	Wspieranie zeroemisyjnych form		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i

	indywidualnej mobilności			najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Na etapie realizacji inwestycji zostaną podjęte wszelkie działania mające na celu ograniczenie ilości powstających odpadów, a zastosowane materiały będą cechować się odpowiednią trwałością.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych		X	Środek (zdecydowana większość inwestycji objętych wsparciem) jest monitorowany jako wspierający cele środowiskowe o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 081 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu. W ramach inwestycji przewidziano działania prowadzące do ograniczenia emisji zanieczyszczeń.
	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym cyklu życia, ze względu na swój charakter. Działalność przewidziana w ramach środka przyczyni się do osiągnięcia korzyści środowiskowych w postaci zmniejszonej emisji zanieczyszczeń do powietrza (m.in. pyłów (PM), tlenków azotu (NOX), tlenku węgla (CO), lotnych związków organicznych (LZO), węglowodorów (HC)) oraz zmniejszonej emisji hałasu. Emisje zanieczyszczeń do wody i gleby identyfikuje się jako pomijalnie małe, z uwagi na wskazane powyżej ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, które będzie wiązać się ze zmniejszonym udziałem w spływach opadowych i roztopowych zanieczyszczeń pochodzących ze spalin. Nastąpi również ograniczenie emisji hałasu. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
	Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności		X	Budowa ścieżek i dróg rowerowych (i związane z tym inwestycje poprawiające bezpieczeństwo najmniej chronionych uczestników ruchu), sprzyjająca zmianie modelu mobilności przez mieszkańców, przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka. Wdrożenie kompleksowego systemu elektronicznego zakupu biletów w miejskim

	komponentów koncepcji MaaS			transporcie pasażerskim, objęcie miejskiego transportu zdalnym sterowaniem, wdrożenie odpowiednich urządzeń pokładowych, a także modernizacja miejskich urządzeń przejazdowych, budowa i remont lokalnych centrów sterowania czy wdrożenie systemu dynamicznej informacji pasażerskiej przyczynią się do zwiększenie roli sektora czystego transportu miejskiego w systemie transportowym, którego oddziaływanie w kontekście emisji gazów cieplarnianych jest mniejsze aniżeli pozostałych sektorów transportu (w szczególności transportu drogowego).
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych	X		
	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych		X	Działalność wspierana w ramach środka ma pomijalnie mały przewidywalny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Można wskazać natomiast niewielki pozytywny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczeniem emisji hałasu oraz ograniczeniem emisji do wód i gleb, co wyjaśniono w zakresie celu dot. zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby.
	Wspieranie zeroemisyjnych form indywidualnej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka ma pomijalnie mały przewidywalny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Można wskazać natomiast niewielki pośredni pozytywny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczeniem emisji hałasu oraz ograniczeniem emisji do wód i gleb, co wyjaśniono w zakresie celu dot. zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby.
	Rozwój zrównoważonej mobilności społeczeństwa poprzez promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych Środek nie będzie zagrażał jakości zasobów wodnych i morskich. Część z inwestycji związana jest ze zrównoważonymi systemami gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono- niebieskiej infrastruktury, co przyczyniać się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych Zakłada się, że działania podejmowane w ramach środka będą zasobooszczędne oraz będą uwzględniać zasady gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z Dyrektywą odpadową 2008/98/WE (art. 11, ust. 2, pkt b), wymaganie dotyczące osiągnięcia co najmniej 70% ponownego użycia, recyklingu i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych zostanie wdrożone do krajowego porządku prawnego. W związku z tym, automatycznie, działania ubiegające się o wsparcie, będą musiały wykazać spełnienie tego warunku.
	X	Inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania pojazdów / tankowania pojazdów bezemisyjnych Środek nie doprowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów. Dla zużytych baterii litowo-jonowych pochodzących z autobusów elektrycznych przewiduje się stosowanie nowoczesnych systemów recyklingu, regeneracji oraz ponownego użycia zarówno całych urządzeń jak i odzyskanych części/podzespołów. Środek nie doprowadzi do nieefektywności w zakresie bezpośredniego i pośredniego korzystania z zasobów naturalnych. Obecnie postępowanie ze zużytymi bateriami z autobusów elektrycznych objęte jest ogólnymi przepisami o odpadach, zawartymi w Dyrektywie Ramowej o Odpadach oraz w Dyrektywie w sprawie Baterii i Akumulatorów oraz Zużytych Baterii i Akumulatorów. Jednocześnie przygotowywane są nowe regulacje, które zapewnią, że baterie będą objęte rozszerzoną odpowiedzialnością producenta (ROP). Tym samym korzystanie z nowych zasobów pierwiastków metalicznych (lit, kobalt, nikiel) stosowanych w bateriach litowo-jonowych będzie ograniczone do minimum. W kraju planowana jest również budowa pierwszego w UE zakładu recyklingu baterii z pojazdów elektrycznych. Produkcja i wykorzystanie recyklingowanych baterii i metali może prowadzić do oszczędności węgla nawet o ok. 98% w porównaniu z ich pierwotnymi odpowiednikami. Przyczynia się tym samym do efektywnego wykorzystania ograniczonych zasobów naturalnych. Produkcja i eksploatacja baterii do autobusów elektrycznych, mając na uwadze powyższe, wpisuje się w model gospodarki obiegu zamkniętego.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Interwencje na rzecz zwiększenia zrównoważonej mobilności mieszkańców oraz funkcjonalności i efektywności ekonomicznej transportu miejskiego poprzez kompleksowe wsparcie systemów publicznego transportu zbiorowego w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych Z uwagi na kierowanie wsparcia w ramach środka na zieloną transformację miast, działania nie będą zlokalizowane na obszarach występowania siedlisk i gatunków objętych zainteresowaniem UE. Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu ekosystemów w miastach poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miejskich oraz inwestycje miejskie oparte na przyrodzie. Z tego względu może pozytywnie oddziaływać na zwiększenie bioróżnorodności w miastach. W tym celu w FEW 2021+ wskazano, że działania będą uzupełnione o inicjatywy sprzyjające przystosowaniu miast do zmian klimatu (w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu) oraz tworzenie lub podnoszenie ich odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu, w zakresie: − zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miast i obszarów funkcjonalnych oraz ograniczanie zasklepiania gleby, − przeciwdziałania nieuzasadnionej wycince drzew. Wycięcie będzie mogło zostać przeprowadzone tylko w przypadku niemożliwości zrealizowania inwestycji. Jednakże, w takim przypadku będzie musiało zostać zrekompensowane nowymi nasadzeniami z co najmniej taką samą podażą tlenu jak przed wycięciem, − inwestycji miejskich opartych na przyrodzie [NBS], w których wprowadzono rozwiązania dot. roślinności towarzyszącej (zieleń przyuliczna, zielone parkingi, zielone przystanki, zielone ściany, zielone dachy, ogrody deszczowe, klima-pondy, parki kieszonkowe, kwietne łąki), - zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zielono-niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie.

PRIORYTET IV – LEPIEJ POŁĄCZONA WIELKOPOLSKA W UE

4.1. Cel szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej
2. Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T
3. Zakup/modernizację taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej
4. Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności
5. Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T		X	Główna działalność wspierana w ramach środka kwalifikuje się do objęcia obszarem interwencji 102 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 40%. Celem działalności jest zwiększenie roli sektora kolejowego w systemie transportowym, którego oddziaływanie w kontekście emisji gazów cieplarnianych jest mniejsze aniżeli pozostałych sektorach transportu (w szczególności transportu drogowego). Zwiększenie udziału transportu kolejowego w przewozach osobowych i towarowych jest niezbędne dla transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Dodatkowo realizowany jest program krajowy „Zielona Kolej”, którego celem jest osiągnięcie 85% energii z OZE w transporcie kolejowym do 2030 r.
	Zakup/modernizacja taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej		X	Działalność wspierana w ramach środka kwalifikuje się do objęcia obszarem interwencji 107 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego ze współczynnikiem zmiany klimatu na poziomie 100%, gdyż dotyczy zakupu taboru kolejowego zeroemisyjnego tj. zasilanego energią elektryczną lub hybrydowego (wykorzystującego obok energii elektrycznej inne zeroemisyjne rozwiązania). Celem jest zwiększenie roli sektora kolejowego w systemie transportowym (regionalnym), którego oddziaływanie w kontekście emisji gazów cieplarnianych jest mniejsze aniżeli pozostałych

				sektorów transportu (w szczególności transportu drogowego). Zwiększenie udziału transportu kolejowego w przewozach pasażerskich jest niezbędne dla transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego lub nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia. Wdrożenie inteligentnych systemów transportowych przyczyni się do zarządzania ruchem w czasie rzeczywistym, lepszego planowania mobilności co pośrednio przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Zapewniony zostanie dalszy rozwój systemów taryfowej integracji transportu zbiorowego w skali regionalnej i lokalnej. Elementami projektów możliwymi do finansowania będą rozwiązania cyfrowe zakładające wzrost efektywności, bezpieczeństwa i ergonomii funkcjonowania systemów transportowych. Mogą być one wdrażane w wyniku rozwoju m.in. centrów zarządzania ruchem, współpracujących inteligentnych systemów transportowych, aplikacji i systemów w formie usług dla kierowców i pasażerów czy cyfryzacji danych transportowych. Przyczynią się do zwiększenia roli sektora kolejowego w systemie transportowym, którego oddziaływanie w kontekście emisji gazów cieplarnianych jest mniejsze aniżeli pozostałych sektorów transportu (w szczególności transportu drogowego). Zwiększenie udziału transportu kolejowego w przewozach osobowych i towarowych jest niezbędne dla transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu	X		
Adaptacja do zmian klimatu	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej)	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T (Linie kolejowe)	X		
	Zakup/modernizacja taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu		X	Działania wspierane w ramach środka nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia. Budowa obejść drogowych

				miejscowości może prowadzić do zmniejszenia efektu miejskiej wyspy ciepła poprzez przeniesienie części ruchu drogowego, generującego przyrost temperatury w obszarze zabudowanym, w związku ze spalaniem paliw w silnikach pojazdów, poza tereny gęsto zaludnione. Inwestycje planuje się w miarę możliwości z uwzględnieniem towarzyszącej zieleni, pełniącej funkcję chłodzącą, co wpływa na poprawę warunków przemieszczania się i stanowi zachętę do korzystania ze zrównoważonych form mobilności np. poprzez ruch rowerowy czy inny bezemisyjny.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T	X		
	Zakup/modernizację taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych (i morskich), biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano żadnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody. Zużycie wody związane z utrzymaniem taboru kolejowego (mycie pojazdów, zasilanie toalet) należy uznać za pomijalnie małe.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego przewidywalnego wpływu na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych (i morskich), biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano możliwości wystąpienia ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody.
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego przewidywalnego wpływu na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych (i morskich), biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano możliwości wystąpienia ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T	X		
	Zakup/modernizację taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej)		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia. Tabor kolejowy jest eksploatowany w długim horyzoncie czasowym (przez kilkadziesiąt lat). W specyfikacjach na nowy tabor przewiduje się dobór pod względem znaczenia dla środowiska

				zastosowanych materiałów i technologii, a także uniknięcia odpadów niebezpiecznych, uwzględnienie stopnia recyklingu i odzysku materiałów, jak również poziomu wykorzystania materiałów odnawialnych.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi oraz pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu		X	Działalność wspierana w ramach środka ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Na etapie realizacji inwestycji zostaną podjęte wszelkie działania mające na celu ograniczenie ilości powstających odpadów, a zastosowane materiały będą cechować się odpowiednią trwałością.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia. Na podstawie analiz wykonanych w ramach przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu FEW 2021-2027 stwierdzono, że ładunki zanieczyszczeń wprowadzane przez transport kolejowy bezpośrednio do powietrza są zdecydowanie mniejsze, aniżeli w przypadku transportu drogowego. Dodatkowo elektryfikacja kolejnych linii kolejowych prowadzić będzie do dalszego zmniejszenia tego oddziaływania. Podobnie niewielkie będą ładunki zanieczyszczeń emitowanych do środowiska glebowego i wodnego tj. pyłów (produktów ścierania szyn i elementów pociągów), a także niewielkie ilości smarów i olejów, płynów hamulcowych. Modernizacja linii kolejowych ogólnie przyczyni się do ograniczenia tego wpływu. Planowane inwestycje kolejowe doprowadzą do promocji transportu kolejowego, w efekcie czego zwiększy się jego udział w transporcie towarów i osób w skali regionu (i kraju), co pozytywnie przyczyni się do poprawy jakości powietrza. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
	Zakup/modernizację taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia. Eksploatacja nowoczesnych składów pociągów elektrycznych czy hybrydowych przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Nowy tabor będzie wyposażony w toalety z zamkniętym obiegiem, (co pozwoli wyeliminować odprowadzanie ścieków z toalet

				pociągów bezpośrednio na tory), klimatyzację i wiele innych udogodnień.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka. Wdrożenie inteligentnych systemów transportowych przyczyni się do zarządzania ruchem w czasie rzeczywistym, lepszego planowania mobilności co pośrednio przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wdrożenie kompleksowego systemu elektronicznego zakupu biletów w kolejowym transporcie pasażerskim, objęcie kolejowych posterunków ruchu zdalny sterowaniem, wdrożenie urządzeń pokładowych ETCS, a także modernizacja kolejowych urządzeń przejazdowych, budowa i remont lokalnych centrów sterowania czy wdrożenie systemu dynamicznej informacji pasażerskiej przyczynią się do zwiększenia roli sektora kolejowego w systemie transportowym, którego oddziaływanie w kontekście emisji zanieczyszczeń do powietrza jest mniejsze aniżeli pozostałych sektorów transportu (w szczególności transportu drogowego).
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej	X		
	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T	X		
	Zakup/modernizację taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowo-naprawczej		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia (zarówno tabor jak i centrum utrzymania). Można wskazać natomiast niewielki pozytywny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz eliminacją odprowadzania ścieków z toalet bezpośrednio na tory, co wyjaśniono w zakresie celu dot. zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby.
	Wsparcie dla rozwoju zrównoważonej mobilności		X	Działalność wspierana w ramach środka nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi oraz pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka.
	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”

Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej Nie oczekuje się, aby środek doprowadził do znacznych emisji gazów cieplarnianych, ponieważ budowa nowych dróg lub ich modernizacja ma na celu wsparcie inwestycji infrastrukturalnych niezbędnych do zapewnienia funkcjonowania transportu publicznego oraz uzupełnienie luk w bezpośrednich połączeniach do węzłów transportowych. Oddziaływania te mogą mieć charakter lokalny i krótkookresowy. Wdrożenie innowacyjnych technologii drogowych wymaga jednak od wszystkich zaangażowanych podmiotów podejścia interdyscyplinarnego, obejmującego zagadnienia ochrony środowiska, gospodarki wodnej, krajobrazu i urbanistyki, a także analizy techniczne oraz naukowe. W zakresie infrastruktury drogowej interwencja będzie skoncentrowana na działaniach wskazanych w regionalnym planie transportowym. Realizacja inwestycji drogowych poza siecią TEN-T dotyczyć będzie m.in. przedsięwzięć przyczyniających się do poprawy ich dostępności do sieci TEN-T, miejsc inwestycyjnych, terminali intermodalnych, centrów logistycznych oraz innych gałęzi transportu. Rozwój sieci dróg wojewódzkich uwzględnia inwestycje na rzecz wyprowadzenia ruchu drogowego z miast, jak również służących rozwojowi transportu publicznego.
	X	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu Nie oczekuje się, aby środek doprowadził do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Budowa obwodnic miejscowości będzie prowadzić do poprawy płynności ruchu, co sprzyjać będzie zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych z transportu drogowego. Instalacja automatycznych urządzeń rejestrujących wykroczenia drogowe przyczyni się do zmniejszenia prędkości poruszania się pojazdów, co również pozytywnie będzie wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, w związku z mniejszym zużyciem paliw w silnikach pojazdów drogowych. Budowa obwodnic przyczynia się pośrednio do łagodzenia zmian klimatu ponieważ przyczynia się do rozwiązania problemów bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz kongestii w miejscach, które najbardziej narażone są na zaburzenie płynności ruchu (a zatem redukuje zanieczyszczenia, zanieczyszczenia hałasem i wibracjami).
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej Infrastruktura drogowa wykazuje największą wrażliwość na warunki klimatyczne, do których przede wszystkim należą opady i silny wiatr, a także upały i temperatura oscylująca wokół zera stopni. Na podstawie analiz wykonanych dla KPO, gdzie przeanalizowano aktualne warunki klimatyczne i przewidywane zmiany, a także ich związek z infrastrukturą drogową, dokonano analizy podatności, wrażliwości, ekspozycji infrastruktury drogowej na zmiany klimatu, a także zidentyfikowano parametry techniczne, których projektowanie związane jest z uwzględnieniem czynników pogodowych. Zestawiono propozycje dot. przewidywania, monitorowania ekstremalnych warunków pogodowych, możliwości wdrożenia zielonej i błękitnej infrastruktury, działań organizacyjnych, zapobiegawczych, ratowniczych i technicznych mogących minimalizować wpływ klimatu na infrastrukturę, a także dobrych praktyk dla projektantów i utrzymania dróg. Dodatkowo opracowano wytyczne dotyczące sposobu uwzględniania zagadnień klimatycznych w dokumentacji środowiskowej. Parametry modernizowanej i projektowanej infrastruktury będą uwzględniały środki zapewniające jej odporność na zmiany klimatu. Środki takie zostaną także uwzględnione w opracowywanej dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej. Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu, w przypadku których wpływ na środowisko/wpływ na środowisko sieci Natura 2000 nie został właściwie oceniony.

		Inwestycje będą zgodne z właściwymi Planami Zrównoważonej Mobilności Miejskiej, innymi właściwymi dokumentami planowania mobilności miejskiej.
	X	Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T Z punktu widzenia trzech podstawowych elementów transportu kolejowego tj. infrastruktury, środków transportu oraz komfortu socjalnego, infrastruktura wykazuje największą wrażliwość na warunki klimatyczne, do których przede wszystkim należą opady i silny wiatr, a także upały i temperatura oscylująca wokół zera stopni. Na podstawie analiz wykonanych dla KPO, gdzie przeanalizowano aktualne warunki klimatyczne i przewidywane zmiany, a także ich związek z infrastrukturą kolejową, dokonano analizy podatności, wrażliwości, ekspozycji infrastruktury kolejowej na zmiany klimatu, a także zidentyfikowano parametry techniczne, których projektowanie związane jest z uwzględnieniem czynników pogodowych. Zestawiono propozycje dot. przewidywania, monitorowania ekstremalnych warunków pogodowych, możliwości wdrożenia zielonej i błękitnej infrastruktury, działań organizacyjnych, zapobiegawczych, ratowniczych i technicznych mogących minimalizować wpływ klimatu na infrastrukturę, a także dobrych praktyk dla projektantów i utrzymania linii kolejowej. Dodatkowo opracowano wytyczne dotyczące sposobu uwzględniania zagadnień klimatycznych w dokumentacji środowiskowej. Parametry modernizowanej i projektowanej infrastruktury będą uwzględniały środki zapewniające jej odporność na zmiany klimatu. Środki takie zostaną także uwzględnione w opracowywanej dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej. Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu, w przypadku których wpływ na środowisko/wpływ na środowisko sieci Natura 2000 nie został właściwie oceniony.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej Drogi zalicza się do przedsięwzięć, które znacząco wpływają, zarówno na kształtowanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, jak i na ich jakość. Stopień oddziaływania zależny jest od rodzaju inwestycji drogowej, stanu środowiska przyrodniczego, warunków geologiczno-hydrologicznych, topografii terenu itp. Do działań mających najbardziej negatywny wpływ na stosunki wodne podczas budowy i eksploatacji infrastruktury drogowej należą: przekształcenia rzek (regulacja koryta, zabudowa brzegów); przecięcia dolin rzecznych; zmiany ukształtowania terenu; likwidacja ekosystemów zależnych od wód; spływy wód z powierzchni dróg (wraz z zanieczyszczeniami – m.in. substancje ropopochodne z budowy i eksploatacji dróg, tlenki azotu, węglowodory oraz związki metaloorganiczne, etc.). W kwestii budowy dróg zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ) zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE, w ramach Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku. W celu ochrony środowiska zostaną podjęte wymagane działania służące łagodzeniu zmian klimatu, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze środka. W OOŚ zostaną przedstawione wyniki oceny wpływu na stan wód przeprowadzonej zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE oraz będą zidentyfikowane czynniki ryzyka, do których odniesiono się przy opracowywaniu środka. W przypadku tych inwestycji ryzyko degradacji środowiska związane z zachowaniem jakości i ilości wody musi być redukowane zgodnie z wymogami określonymi w dyrektywie 2000/60/WE (Ramowa Dyrektywa Wodna) i z właściwym dla danej inwestycji Planem gospodarowania wodami w dorzeczu. Koryta bardzo wielu rzek zostały objęte różnymi formami ochrony m.in. siecią obszarów Natura 2000. Wobec tego planowanie i wykonywanie przedsięwzięć w takich rejonach powinno odbywać się z uwzględnieniem wymogów ochrony siedlisk przyrodniczych, wynikających z przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, o udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Ponadto, w przypadku inwestycji drogowych zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, przed wydaniem pozwoleń wodnoprawnych wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

		Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu, które powodują utratę lub degradację siedlisk wodnych i podmokłych na obszarach chronionych i w ich pobliżu.
	X	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T Inwestycjami, które oddziałują na środowisko przyrodnicze, w tym środowisko gruntowo - wodne, są linie kolejowe. Podczas ich eksploatacji wpływ na środowisko przyrodnicze wprawdzie jest mniejszy, aniżeli w przypadku transportu drogowego. Eksploatowane linie kolejowe mogą natomiast generować emisję zanieczyszczeń powietrza (spalinowe lokomotywy i pojazdy trakcyjne), wytwarzanie odpadów, emisję hałasu i drgań (zły stan nawierzchni kolejowej i taboru), zrzut ścieków. Przewóz koleją materiałów niebezpiecznych także może powodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska, w tym dla środowiska gruntowo – wodnego. Projekty modernizacyjne, polegające jedynie na przebudowie elementów istniejącej infrastruktury (liniowej, punktowej), cechują się najmniejszym prawdopodobieństwem oddziaływania (również na pozostałe komponenty środowiska). Większe potencjalne prawdopodobieństwo oddziaływania dotyczy budowy nowych elementów infrastruktury kolejowej, co zostanie przeanalizowane na etapie przygotowania odnośnej dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej związanej z utworzeniem nowych połączeń. W przypadku wszystkich planowanych przedsięwzięć przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE, tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do oddziaływania na zasoby wodne. Inwestycja nie ma wpływu na wody morskie. Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu, które powodują utratę lub degradację siedlisk wodnych i podmokłych na obszarach chronionych i w ich pobliżu.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej W ramach środka operatorów odpowiedzialnych za budowę drogi zobowiązano do zapewnienia, aby co najmniej 70 % (wagowo) innych niż niebezpieczne odpadów z budowy i rozbiórki powstałych w trakcie budowy dróg (poza naturalnie występującymi materiałami zdefiniowanymi w kategorii 17 05 04 w europejskim wykazie odpadów ustanowionym decyzją Komisji 2000/532/WE) powstałych na placu budowy nadawało się do ponownego użycia, recyklingu i poddania innej metodzie odzysku materiałów, uwzględniając operacje wypełniania wyrobisk przy wykorzystaniu odpadów zamiast innych materiałów zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami oraz unijnym protokołem w sprawie gospodarowania odpadami z budowy i rozbiórki. Operatorzy ograniczą wytwarzanie odpadów w trakcie budowy, zgodnie z unijnym protokołem w sprawie gospodarowania odpadami z budowy i rozbiórki, a także biorąc pod uwagę najlepsze dostępne techniki, oraz usprawnią proces ponownego używania materiałów i poddawania ich wysokiej jakości recyklingowi dzięki ich selektywnemu usuwaniu za pomocą dostępnych systemów sortowania odpadów z budowy.
	X	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T Środek nie doprowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów, jednakże w ramach modernizacji istniejącej infrastruktury kolejowej (liniowej i punktowej) mogą powstawać odpady, ale nie będą to ilości znaczące. Zasady postępowania ze zużytymi materiałami np. podkładami kolejowymi wynikają z obowiązującej ustawy o odpadach. Wiele materiałów z infrastruktury kolejowej można również poddać ponownemu wykorzystaniu, w tym: elementy metalowe, materiały polimerowe, a także tłuczeń z nasypów kolejowych. Środek nie doprowadzi do nieefektywności w zakresie bezpośredniego i pośredniego korzystania z zasobów naturalnych. W celu minimalizacji zużycia kruszyw skalnych na etapie modernizacji linii kolejowych przewiduje się możliwość wtórnego wykorzystania starego tłucznia, w zależności od stopnia jego zużycia, co przyczyni się do oszczędności złóż surowców oraz ograniczy powstawanie

		odpadów. Wobec powyższego środek nie przyczyni się do powstania poważnych i długoterminowych szkód dla środowiska w aspekcie gospodarki obiegu zamkniętego. Wymiar związany z gospodarką o obiegu zamkniętym, w tym z: zapobieganiem powstawaniu odpadów, ich recyklingiem, efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, zostanie również uwzględniony w ramach opracowania dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej w związku z przedsięwzięciem polegającym na utworzeniu nowych połączeń.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej Nie oczekuje się, aby środek doprowadził do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, ponieważ stanowi jeden z elementów Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku i jest zgodny z krajowym programem ograniczania zanieczyszczenia powietrza. Dominujący wpływ na klimat akustyczny ma hałas komunikacyjny, zarówno podczas budowy jak i eksploatacji infrastruktury drogowej. Hałas i wibracje powstające w trakcie użytkowania drogi i powiązanej infrastruktury zostaną ograniczone dzięki wprowadzeniu odpowiednich zabezpieczeń technicznych, technologicznych i organizacyjnych. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
	X	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu Środek nie doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Budowa obwodnic miejscowości przyczyni się do poprawy płynności ruchu, co sprzyjać będzie zmniejszeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza z transportu drogowego oraz zanieczyszczenia środowiska hałasem. Ponadto nastąpi przeniesienie emisji poza tereny zabudowane, gdzie występują problemy z przekroczeniami norm jakości powietrza oraz akustyki. Instalacja automatycznych urządzeń rejestrujących wykroczenia drogowe będzie przyczyniać się do zmniejszenia prędkości poruszania się pojazdów, a tym samym pozytywnie może wpływać na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza (również hałasu). Należy również wskazać, iż projektowane w ramach nowych odcinków dróg (obwodnic) systemy wstępnego oczyszczania wód opadowych i roztopowych będą miały pozytywny wpływ na ograniczanie zanieczyszczeń występujących w wodach i glebie, w obszarze oddziaływania inwestycji.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Rozwój odpornej na zmiany klimatu drogowej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym, w tym poprawa wewnątrzregionalnej dostępności drogowej W kwestii budowy drogi i powiązanej z nią infrastruktury zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE oraz dyrektywą 92/43/EWG do Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku. Infrastruktura drogowa oddziałuje wszechstronnie na elementy środowiska przyrodniczego, powodując zagrożenie dla różnorodności biologicznej, w szczególności skupiając się na zwierzętach. Przede wszystkim wynika ono z podziału obszarów siedliskowych (fragmentacja siedlisk) oraz przerywania ciągłości korytarzy migracyjnych. Negatywne oddziaływanie budowy i eksploatacji dróg dotyka przede wszystkim kompleksy leśne, łąkowe i obszary wodno-błotne o dużych powierzchniach. Dalsza rozbudowa infrastruktury drogowej, może spowodować presję na cenne siedliska przyrodnicze, a skutki ekologiczne mogą być odczuwalne na obszarach o największych walorach przyrodniczych, w większości podlegających ochronie prawnej. Aby temu przeciwdziałać wprowadzanych jest wiele mechanizmów i narzędzi, które pomagają utrzymać ciągłość ekologiczną, zwłaszcza w miejscach, gdzie powstają nowe drogi. Wymagane działania służące ograniczaniu zjawiska rozdrabniania i degradacji gruntów, w szczególności tworzenie korytarzy ekologicznych i

		wdrażanie innych środków w zakresie łączności ekologicznej, a także odnośne znajdujące się pod ochroną gatunki zwierząt wymienione w załączniku IV do dyrektywy 92/43/WE, opierały się na wyznaczonych celach ochronnych i zostały podjęte, co znalazło odzwierciedlenie w strukturze środka. Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu dla których: - nie przeprowadzono metodycznej inwentaryzacji środowiska, tj. nie zbadano odpowiednio występowania gatunków/siedlisk/korytarzy dzikiej fauny i flory - które powodują utratę lub degradację obszarów istotnych dla ochrony europejskich populacji gatunków chronionych, zwłaszcza tych o najmniejszej liczbie populacji i dużych odległościach migracji/rozproszenia (dotyczy to głównie wilków, rysiów i niedźwiedzi oraz lasów, które mają kluczowe znaczenie dla ochrony ich populacji). W tym przypadku niezwykle ważne jest unikanie fragmentacji) - które nie gwarantują zachowania integralności i ciągłości ekologicznej sieci Natura 2000, w tym korytarzy dzikiej fauny i flory między obszarami, ponieważ nie obejmują one odpowiednich przejść dla dzikiej fauny i flory (brak lub planowane przejścia graniczne w sposób odbiegający od wytycznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) w odniesieniu do lokalizacji, parametrów, gęstości i rozmieszczenia takich obiektów - które nie gwarantują nieprzepuszczalności barier oddzielających infrastrukturę od ważnych siedlisk leśnych na co najmniej 3 % długości drogi — które są planowane w centralnych strefach kompleksów leśnych, pomimo istnienia bardziej przyjaznych dla środowiska wariantów alternatywnych wzdłuż istniejących obecnie korytarzy transportowych lub na obszarach rozwiniętych. Warianty, które w najmniejszym stopniu ingerują w kompleksy leśne, powinny być traktowane priorytetowo. - wszystkie planowane przedsięwzięcia muszą podlegać szczegółowej ocenie w kontekście wymagań art. 4 ust. 7 RDW . Ocena powyższych obywać się będzie na podstawie obowiązkowej procedury oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Jeżeli nowe działania budowlane będą prowadzone na obszarach wrażliwych na różnorodność biologiczną lub w ich pobliżu (w tym sieć obszarów chronionych Natura 2000, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO i kluczowe obszary różnorodności biologicznej, a także inne obszary chronione), wymagana będzie zgodność z art. 6 ust. 3 i art. 12 dyrektywy siedliskowej oraz art. 5 dyrektywy ptasiej. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych, w tym szczególną ochroną lasów i drzew. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie będzie uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.
	X	- Rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T W ramach Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku zostanie przeprowadzona ocena

		oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2001/42/WE, dla projektów dokumentów w ramach którego planuje się m.in. modernizację (przebudowę lub rozbudowę) istniejącej infrastruktury kolejowej. Modernizacja infrastruktury kolejowej (liniowej i punktowej), w przeciwieństwie do budowy nowych linii kolejowych oraz do infrastruktury drogowej, cechuje się mniejszym potencjalnym wpływem na obszary chronione. Należy jednocześnie podkreślić, że system ocen oddziaływania na środowisko w Polsce jest zgodny z dyrektywą 2011/92/UE i zobowiązuje inwestorów do przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, które mogą na nie w znacznym stopniu oddziaływać. Ocena taka pozwala na precyzyjne wskazanie oddziaływań, jak również określenie ewentualnych wariantów alternatywnych, działań minimalizujących czy kompensujących, przypisanych do indywidualnych projektów. W ramach inwestycji „Linie kolejowe" planowane jest również opracowanie dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej dla kolejnych inwestycji, których celem jest znacząca poprawa jakości lub utworzenie nowych połączeń kolejowych w województwie. Zakres dokumentacji będzie obejmować: studia techniczno-ekonomiczno-środowiskowe, pełną dokumentację techniczną, w tym projektową oraz uzyskanie niezbędnych do rozpoczęcia robót decyzji i pozwoleń. Planowane nowe linie zostaną zbudowane od podstaw, a ich konstrukcja będzie zgodna ze wszystkimi obowiązującymi wytycznymi, w tym dotyczącymi wymogów środowiskowych. Dla powyższych inwestycji wymagane będzie przeprowadzenie indywidualnych ocen oddziaływania na środowisko. Dla potencjalnych inwestycji, które mogą być lokalizowane na obszarach Natura 2000 lub w ich sąsiedztwie, w ramach oceny odziaływania zostanie przeprowadzone szczegółowe rozpoznanie możliwych oddziaływań na integralność i przedmioty ochrony tych obszarów. Ocena oddziaływania na środowisko inwestycji będzie wskazywać oddziaływania, ich siłę oraz ewentualne warianty alternatywne, działania minimalizujące czy kompensujące, jeśli będzie zachodziła potrzeba ich zastosowania, przypisane do indywidualnych projektów. W tym kontekście warto podkreślić, iż obowiązujący w Polsce system prawny nie dopuszcza realizacji inwestycji, które mogłyby znacząco oddziaływać na przedmioty ochrony Natura 2000. Wobec powyższych uwarunkowań, na etapie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, inwestor będzie zobowiązany do przedstawienia ewentualnych wariantów alternatywnych, a jeśli nie będą one możliwe do realizacji, będzie można zastosować odstępstwo ustawowe, tylko i wyłącznie, jeżeli zostanie wykazane, iż przedsięwzięcie stanowi inwestycję celu publicznego. Jeżeli nowe działania budowlane będą prowadzone na obszarach wrażliwych na różnorodność biologiczną lub w ich pobliżu (w tym sieć obszarów chronionych Natura 2000, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO i kluczowe obszary różnorodności biologicznej, a także inne obszary chronione), wymagana będzie zgodność z art. 6 ust. 3 i art. 12 dyrektywy siedliskowej oraz art. 5 dyrektywy ptasiej. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych, w tym szczególną ochroną lasów i drzew. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będzie brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych.

		Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu. Finansowanie nie powinno być przyznawane na inwestycje w sektorze transportu dla których: - nie przeprowadzono metodycznej inwentaryzacji środowiska, tj. nie zbadano odpowiednio występowania gatunków/siedlisk/korytarzy dzikiej fauny i flory - które powodują utratę lub degradację obszarów istotnych dla ochrony europejskich populacji gatunków chronionych, zwłaszcza tych o najmniejszej liczbie populacji i dużych odległościach migracji/rozproszenia (dotyczy to głównie wilków, rysiów i niedźwiedzi oraz lasów, które mają kluczowe znaczenie dla ochrony ich populacji). W tym przypadku niezwykle ważne jest unikanie fragmentacji) - które nie gwarantują zachowania integralności i ciągłości ekologicznej sieci Natura 2000, w tym korytarzy dzikiej fauny i flory między obszarami, ponieważ nie obejmują one odpowiednich przejść dla dzikiej fauny i flory (brak lub planowane przejścia graniczne w sposób odbiegający od wytycznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) w odniesieniu do lokalizacji, parametrów, gęstości i rozmieszczenia takich obiektów - które nie gwarantują nieprzepuszczalności barier oddzielających infrastrukturę od ważnych siedlisk leśnych na co najmniej 3 % długości drogi. — które są planowane w centralnych strefach kompleksów leśnych, pomimo istnienia bardziej przyjaznych dla środowiska wariantów alternatywnych wzdłuż istniejących obecnie korytarzy transportowych lub na obszarach rozwiniętych. Warianty, które w najmniejszym stopniu ingerują w kompleksy leśne, powinny być traktowane priorytetowo. Ocena powyższych obywać się będzie na podstawie obowiązkowej procedury oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.
	X	Działania zapewniające poprawę bezpieczeństwa w sektorze transportu W ramach Regionalnego Planu Transportowego dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko w ramach którego planuje się budowę przewidzianych do wsparcia w ramach niniejszego środka obwodnic. Dla powyższych inwestycji wymagane będzie przeprowadzenie indywidualnych ocen oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE. Dla potencjalnych inwestycji, które będą lokalizowane na obszarach Natura 2000 lub w ich sąsiedztwie, w ramach oceny odziaływania zostanie przeprowadzone szczegółowe rozpoznanie możliwych oddziaływań na integralność i przedmioty ochrony tych obszarów. Ocena oddziaływania na środowisko inwestycji będzie wskazywać oddziaływania, ich siłę oraz ewentualne warianty alternatywne, działania minimalizujące czy kompensujące, jeśli będzie zachodziła potrzeba ich zastosowania, przypisane do indywidualnych projektów. W tym kontekście warto podkreślić, iż obowiązujący w Polsce system prawny nie dopuszcza realizacji inwestycji, które mogłyby znacząco oddziaływać na przedmioty ochrony Natura 2000. Wobec powyższych uwarunkowań, na etapie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, inwestor będzie zobowiązany do przedstawienia ewentualnych wariantów alternatywnych, a jeśli nie będą one możliwe do realizacji, będzie można zastosować odstępstwo ustawowe, tylko i wyłącznie, jeżeli zostanie wykazane, iż przedsięwzięcie stanowi inwestycję celu publicznego. Jeżeli nowe działania budowlane będą prowadzone na obszarach wrażliwych na różnorodność biologiczną lub w ich pobliżu (w tym sieć obszarów chronionych Natura 2000, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO i kluczowe obszary różnorodności biologicznej, a także inne obszary chronione), wymagana będzie zgodność z art. 6 ust. 3 i art. 12 dyrektywy siedliskowej oraz art. 5 dyrektywy ptasiej. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych.

		W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

PRIORYTET V – FUNDUSZE EUROPEJSKIE WSPIERAJĄCE SPOŁECZNĄ INFRASTRUKTURĘ DLA WIELKOPOLAN (EFRR)

5.1.Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Wsparcie infrastruktury edukacyjnej na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego.
2. Wsparcie infrastruktury edukacyjnej na wszystkich poziomach edukacji w celu zwiększenia dostępności placówek edukacyjnych dla osób ze szczególnymi potrzebami i/lub inwestycji wynikających z realizacji celów EFS+
3. Wsparcie infrastruktury w obszarze wychowania przedszkolnego.

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się, rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym rozwój cyfrowego otoczenia procesów usługowych i edukacyjnych, nie będzie miała wpływu na łagodzenie zmian klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się, rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym rozwój cyfrowego otoczenia procesów usługowych i edukacyjnych, nie będzie miała wpływu na adaptację do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się, rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym rozwój cyfrowego otoczenia procesów usługowych i edukacyjnych, nie będzie miała wpływu na wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się, rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym rozwój cyfrowego otoczenia procesów usługowych i edukacyjnych, nie ma wpływu na emisję zanieczyszczeń. W przypadku działań inwestycyjnych, jeżeli nowy budynek jest wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), należy zapewnić aby taki teren poddano badaniu pod kątem potencjalnych zanieczyszczeń, na przykład z wykorzystaniem normy ISO 18400. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac

			budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się, rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym rozwój cyfrowego otoczenia procesów usługowych i edukacyjnych, nie ma wpływu na ochronę bioróżnorodności i ekosystemów.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	W ramach realizacji tego działania do placówek usługowych, czy oświatowych trafi prawdopodobnie duża ilość sprzętu elektronicznego. Może to doprowadzić w perspektywie kilku lat do zwiększenia krajowego strumienia wytwarzanych odpadów elektronicznych. Przyrost ten nie będzie znaczący pod warunkiem zorganizowania odpowiedniego systemu zarządzania zużytym sprzętem elektronicznym. Działanie prawdopodobnie nie doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie korzystania z zasobów, nie spowoduje również szkód w środowisku w kontekście GOZ.

Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		

5.2. Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej, rozwojem usług w społeczności lokalnej i deinstytucjonalizacji usług 2. Rozwój mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym, lokale/mieszkania w ramach najmu socjalnego oraz społecznego			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Zmniejszanie różnic w poziomie i jakości życia mieszkańców może mieć pośredni pozytywny wpływ na łagodzenie zmian i redukcję emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Zmniejszanie różnic w poziomie i jakości życia mieszkańców może mieć pośredni pozytywny wpływ na adaptację do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, nie będzie miało wpływu na wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka może wpływać na zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów elektronicznych. Przyrost ten nie będzie znaczący pod warunkiem zorganizowania

			odpowiedniego systemu zarządzania zużytym sprzętem elektronicznym. Działanie prawdopodobnie nie doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie korzystania z zasobów, nie spowoduje również szkód w środowisku w kontekście GOZ.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Zmniejszanie różnic w poziomie i jakości życia mieszkańców może mieć pośredni pozytywny wpływ na redukcję emisji zanieczyszczeń. W przypadku działań inwestycyjnych jeżeli nowy budynek jest wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), należy zapewnić aby taki teren poddano badaniu pod kątem potencjalnych zanieczyszczeń, na przykład z wykorzystaniem normy ISO 18400. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, nie będzie miało wpływu na ochronę bioróżnorodności i ekosystemów.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

5.3. Cel szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie podstawowej opieki zdrowotnej i specjalistycznej opieki ambulatoryjnej poprzez inwestycje infrastrukturalne podnoszące jakość i dostępność usług zdrowotnych 2. Dostosowanie do standardów dostępności podmiotów leczniczych na wszystkich poziomach opieki (POZ, AOS, opieka szpitalna) oferujących świadczenia w publicznym systemie ochrony zdrowia 3. Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej, w tym długoterminowej i psychiatrycznej			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie"**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie ma przede wszystkim charakter organizacyjny mający na celu poprawienie funkcjonowania systemów opieki zdrowotnej i jej doposażenie. Działanie nie będzie miało

			wpływu na zwiększenie emisji gazów cieplarnianych. Pozytywny wpływ na łagodzenie zmian klimatu polegać będzie na zwiększeniu efektywności systemów opieki zdrowotnej, a więc redukcji emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Nie przewiduje się, aby działanie mogło wpłynąć na zwiększenie niekorzystnych skutków zmian klimatu. Natomiast pośrednio, poprzez pozytywny wpływ na łagodzenie zmian klimatu, może wpłynąć na jej lepszą adaptację do następujących zmian klimatu
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie nie będzie wpływało na powiększenie zagrożeń zasobów wodnych. Pośredni pozytywny wpływ może zostać osiągnięty poprzez uzyskanie oszczędności w zakresie zużycia materiałów i energii.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie nie wpłynie zasadniczo na zwiększenie wytwarzania odpadów ani pogorszenie stanu recyklingu. Pośredni pozytywny wpływ uzyskany zostanie poprzez oszczędności w zakresie zużycia materiałów i energii.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie zasadniczo nie wpłynie na istotne zwiększenie poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Przewidziane działania nie będą wpływać bezpośrednio na ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej oraz ekosystemów. Pośrednie oddziaływania powinny zostać ocenione indywidualnie przy każdej inwestycji z osobna.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

5.4. Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Zachowanie i modernizację obiektów dziedzictwa kulturowego 2. Konserwację zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja 3. Inwestycje w infrastrukturę służącą rozwojowi i zwiększaniu dostępności infrastruktury do prowadzenia ważnej dla edukacji i aktywności działalności kulturalnej (m.in. teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury) 4. Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych) 5. Rozwój międzysektorowej współpracy w zakresie przemysłów kultury i kreatywnych.
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny
Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko oraz zasadę odporności na kryzysy m.in. kryzys klimatyczny.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko oraz zasadę odporności na kryzysy m.in. kryzys klimatyczny.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Nie przewiduje się, aby środek wpływał znacząco na korzystanie z zasobów wodnych. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Nie przewiduje się, aby środek wpływał znacząco na powstawanie odpadów, z uwagi na charakter środka. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek nie będzie znacząco wpływał na wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody, gleby. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środek nie będzie negatywnie wpływał na ochronę i odbudową bioróżnorodności i ekosystemów ze względu na charakter środka. Działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki będą uwzględniać zasady zrównoważonego wpływu na środowisko.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

PRIORYTET VI - FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI O SILNIEJSZYM WYMIARZE SPOŁECZNYM (EFS+)

6.1. Cel szczegółowy (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Kompleksową aktywizację zawodową (w tym dotacje na samozatrudnienie)			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

6.2 Cel szczegółowy (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy (EFS+)

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu			
Adaptacja do zmian klimatu			
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich			
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling			
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola			
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów			

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na		

ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?		

6.3. Cel szczegółowy (c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Aktywizację zawodową kobiet 2. Działania służące wzmacnianiu równości szans kobiet i mężczyzn			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

6.4. Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Usługi rozwojowe w systemie PSF dla pracowników, pracodawców, przedsiębiorców i przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw społecznych realizowane za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR)
2. Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa
3. Projekty związane z zarządzaniem wiekiem, wprowadzaniem nowych narzędzi kadrowych i sposobów organizacji pracy, rozwiązań usprawniających wdrażanie i egzekwowanie przepisów BHP oraz innowacyjnych i elastycznych form zatrudnienia, w tym pracy zdalnej
4. Przekwalifikowanie osób pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie
5. Projekty związane z eliminowaniem czynników zagrażających zdrowiu w miejscu pracy, poprawą ergonomii pracy
6. Regionalne Programy Zdrowotne – kontynuacja lub realizacja nowych (w tym opracowanych przez region) zarówno w obszarze profilaktyki jak i rehabilitacji.

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz

			komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji zanieczyszczeń powierza przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym: ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej

			ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, przesyłu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.. Cel szczegółowy (e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie systemu szkolnictwa ogólnego 2. Wsparcie systemu szkolnictwa zawodowego
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

6.6. Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Poprawę dostępności i jakości edukacji przedszkolnej
2. Bezpośrednie wsparcie szkół, ich uczniów (wraz z rodzicami) i nauczycieli, w tym w ramach kompleksowych programów rozwojowych, ukierunkowanych na podniesienie jakości edukacji
3. Wzmocnienie szkolnictwa zawodowego
4. Rozwój kompetencji, umiejętności, uzdolnień i zainteresowań uczniów poza edukacją formalną

5. Wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej 6. Wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych 7. Upowszechnienie doradztwa zawodowego.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja

			ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.7. Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Usługi rozwojowe w systemie PSF dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy chcą podnieść umiejętności/ kompetencje lub nabyć kwalifikacje, realizowane za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR)
2. Wsparcie osób dorosłych w zakresie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, w tym cyfrowych realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie upskilling pathways

3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, w tym uniwersytetów III wieku			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się

			oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.7. Cel szczegółowy (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Aktywizację społeczną i zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz biernych zawodowo 2. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej 3. Podnoszenie świadomości na temat przepisów i polityk antydyskryminacyjnych, współpraca ze społecznościami lokalnymi i społeczeństwem obywatelskim w celu zwalczania dyskryminacji.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie"**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia

			szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.8. Cel szczegółowy (i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie"**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.9. Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Poprawę dostępu i jakości usług zdrowotnych lub społecznych, w tym usług opiekuńczych i asystenckich oraz dostosowanie ich do potrzeb odbiorców, zwiększanie zasobów ludzkich, szkolenie kadr oraz opiekunów nieformalnych, tworzenie lub rozwój CUS 2. Zwiększenie dostępu i jakości usług mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego oraz dostosowanie mieszkań do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 3. Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej 4. Wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych oraz placówkach pomocy i integracji społecznej. 5. Regionalne Programy Zdrowotne (RPZ) – kontynuacja lub realizacja nowych (w tym opracowanych przez regiony) w obszarze profilaktyki lub rehabilitacji. 6. Wdrażanie programów wczesnego wykrywania chorób, leczenia oraz rehabilitacji dzieci (w tym Regionalne Programy Zdrowotne).			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

6.10. Cel szczegółowy (l) Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Poprawę dostępu i jakości wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działań na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, usług wsparcia dla młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach oraz dostosowanie usług do potrzeb odbiorców

2. Integrację społeczną osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym 3. Aktywizację społeczności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu 4. Wsparcie partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności organizacji pozarządowych. 5. Wsparcie potencjału ZIT.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia

			powietrza, wody czy gleby. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

PRIORYTET VII - FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA WIELKOPOLSKIE INICJATYWY LOKALNE

7.1. Cel szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Przywrócenie utraconych funkcji społeczno-gospodarczych na zdegradowanych obszarach m.in. przez kompleksowe wsparcie rewitalizacyjne gmin 2. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego zgodnego z treścią strategii lokalnych/terytorialnych 3. Wsparcie dla instrumentów terytorialnych (ZIT, IIT) oraz mechanizmu porozumienia terytorialnego			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Przedsięwzięcia polegające na realizacji powiązanych ze sobą funkcjonalnie inwestycji w zakresie wzmacniania i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, etc. służą pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu. Wskazana dla planowanych przedsięwzięć w miastach szacowana redukcja emisji, szacowana poprawa efektywności energetycznej lub szacowane pokrycie zrównoważonych systemów odwadniania lub stref niskoemisyjnych jest potwierdzeniem braku negatywnego lub w pełni pozytywnego wpływu na klimat i środowisko.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Przedsięwzięcia polegające na realizacji powiązanych ze sobą funkcjonalnie inwestycji w zakresie wzmacniania i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, etc. służą pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu. Wskazana dla planowanych przedsięwzięć w miastach szacowana redukcja emisji, szacowana poprawa efektywności energetycznej lub szacowane pokrycie zrównoważonych systemów odwadniania lub stref niskoemisyjnych jest potwierdzeniem braku negatywnego lub w pełni pozytywnego wpływu na klimat i środowisko..

Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	X		
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu wód gruntowych poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Część z inwestycji związana jest na wzmacnianie zielono - niebieskiej infrastruktury, co przyczyniać się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Środek pośrednio wpisuje się w cel, ponieważ dotyczy likwidacji „bomb ekologicznych” na terenach zdegradowanych, przemysłowych i powydobywczych. Wsparciem ma być objęte: • kompleksowe rozpoznanie stanu środowiska na wybranych wielkoobszarowych terenach zdegradowanych; • ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz przywrócenie do ponownego użytkowania wybranych wielkoobszarowych terenów zdegradowanych; • realizacja programu dotyczącego rewitalizacji terenów poprzemysłowych. Celem tych działań jest zabezpieczenie środowiska przed ewentualnym uwolnieniem substancji niebezpiecznych zdeponowanych wiele lat temu, czyli zabezpieczenie przed poważnymi i długoterminowymi szkodami dla środowiska.

Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Środek jest zgodny z istniejącymi światowymi, krajowymi planami ograniczenia zanieczyszczeń. Ponadto oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Celem podejmowanych działań jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do różnych komponentów środowiska, szczególnie do wód i gleby. Środek będzie wspierał proces zielonej transformacji, w tym miast. Oczekuje się, że doprowadzi to do zmniejszenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby. Jeżeli nowy budynek będzie wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), taki teren poddano badaniu pod kątem potencjalnych zanieczyszczeń, na przykład z wykorzystaniem normy ISO 18400. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu ekosystemów poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu siedlisk i gatunków zwierząt i roślin. W ramach inwestycji przewiduje się przygotowanie planów neutralizacji materiałów niebezpiecznych zalegających na terenach objętych działaniami w ramach środka. Środek będzie pośrednio będzie wpływał na poprawę stanu ekosystemów w miastach poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miejskich oraz inwestycje miejskie oparte na przyrodzie. Szczególna dbałość o tereny zielone będzie miała miejsce w projektach rewitalizacyjnych przestrzeni publicznych, których projektowanie winno kierować się postulatami maksymalnego zachowania istniejących drzew i krzewów, poprawy warunków ich wzrostu oraz zwiększania powierzchni biologicznie czynnych. W szczególności, prace koncepcyjne i projektowe należy poprzedzić należycie wykonaną inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, projekty muszą uwzględniać rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych unikać wyrządzenia im szkody. Beneficjent ma obowiązek kierowania się obowiązującymi u niego standardami dotyczącymi zieleni, a tam, gdzie takich standardów nie ma, ogólnie dostępnymi standardami branżowymi. Ewentualne usuwanie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub kondycję, co potwierdzone zostanie rzetelnymi badaniami ich stanu. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Przed przystąpieniem do prac remontowych, termoizolacyjnych, etc. nastąpi inwentaryzacja przedmiotów objętych przedsięwzięciem m.in. pod kątem ich zasiedlenia przez ptaki, czy nietoperze. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych.

		Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

7.2. Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Przywrócenie utraconych funkcji społeczno-gospodarczych na zdegradowanych obszarach m.in. przez kompleksowe wsparcie rewitalizacyjne gmin 2. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego zgodnego z treścią strategii lokalnych/terytorialnych 3. Wsparcie dla instrumentów terytorialnych (IIT) oraz mechanizmu porozumienia terytorialnego			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Przedsięwzięcia polegające na realizacji powiązanych ze sobą funkcjonalnie inwestycji w zakresie wzmacniania i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, etc. służą pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu. Wskazana dla planowanych przedsięwzięć w miastach szacowana redukcja emisji, szacowana poprawa efektywności energetycznej lub szacowane pokrycie zrównoważonych systemów odwadniania lub stref niskoemisyjnych jest potwierdzeniem braku negatywnego lub w pełni pozytywnego wpływu na klimat i środowisko.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Przedsięwzięcia polegające na realizacji powiązanych ze sobą funkcjonalnie inwestycji w

			zakresie wzmacniania i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, etc. służą pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu. Wskazana dla planowanych przedsięwzięć w miastach szacowana redukcja emisji, szacowana poprawa efektywności energetycznej lub szacowane pokrycie zrównoważonych systemów odwadniania lub stref niskoemisyjnych jest potwierdzeniem braku negatywnego lub w pełni pozytywnego wpływu na klimat i środowisko..
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	X		
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu wód gruntowych poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Część z inwestycji związana jest na wzmacnianie zielono - niebieskiej infrastruktury, co przyczyniać się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.

Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Środek pośrednio wpisuje się w cel, ponieważ dotyczy likwidacji „bomb ekologicznych" na terenach zdegradowanych, przemysłowych i powydobywczych. Wsparciem ma być objęte: • kompleksowe rozpoznanie stanu środowiska na wybranych wielkoobszarowych terenach zdegradowanych; • ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz przywrócenie do ponownego użytkowania wybranych wielkoobszarowych terenów zdegradowanych; • realizacja programu dotyczącego rewitalizacji terenów poprzemysłowych. Celem tych działań jest zabezpieczenie środowiska przed ewentualnym uwolnieniem substancji niebezpiecznych zdeponowanych wiele lat temu, czyli zabezpieczenie przed poważnymi i długoterminowymi szkodami dla środowiska.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Środek jest zgodny z istniejącymi światowymi, krajowymi planami ograniczenia zanieczyszczeń. Ponadto oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Celem podejmowanych działań jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do różnych komponentów środowiska, szczególnie do wód i gleby. Środek będzie wspierał proces zielonej transformacji, w tym miast. Oczekuje się, że doprowadzi to do zmniejszenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby. Jeżeli nowy budynek będzie wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), taki teren poddano badaniu pod kątem potencjalnych zanieczyszczeń, na przykład z wykorzystaniem normy ISO 18400. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu ekosystemów poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu siedlisk i gatunków zwierząt i roślin. W ramach inwestycji przewiduje się przygotowanie planów neutralizacji materiałów niebezpiecznych zalegających na terenach objętych działaniami w ramach środka. Środek będzie pośrednio będzie wpływał na poprawę stanu ekosystemów w miastach poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach miejskich oraz inwestycje miejskie oparte na przyrodzie. Szczególna dbałość o tereny zielone będzie miała miejsce w projektach rewitalizacyjnych przestrzeni publicznych, których projektowanie winno kierować się postulatami maksymalnego zachowania istniejących drzew i krzewów, poprawy warunków ich wzrostu oraz zwiększania powierzchni biologicznie czynnych. W szczególności, prace koncepcyjne i projektowe należy poprzedzić należycie wykonaną inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, projekty muszą uwzględniać rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych unikać wyrządzenia im szkody. Beneficjent ma obowiązek kierowania się obowiązującymi u niego standardami dotyczącymi zieleni, a tam, gdzie takich standardów nie ma, ogólnie dostępnymi standardami branżowymi. Ewentualne usuwanie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub kondycję, co potwierdzone zostanie rzetelnymi badaniami ich stanu. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków

		ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Przed przystąpieniem do prac remontowych, termoizolacyjnych, etc. nastąpi inwentaryzacja przedmiotów objętych przedsięwzięciem m.in. pod kątem ich zasiedlenia przez ptaki, czy nietoperze. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

PRIORYTET VIII - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFRR)

8.1 Cel szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie dla instrumentu rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zgodnie z potrzebami zidentyfikowanymi na poziomie wybranych do realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność), m.in. działania związane ze wsparciem osób starszych, wzmocnienie kapitału społecznego, wspieranie działań zmierzających do wzrostu poziomu wiedzy o przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz zasobach obszaru, działania zmierzające do przeciwdziałania wyludniania się wsi i zmniejszania różnic rozwojowych, działania wspomagające kulturę na wsi, wsparcie usług lokalnych) 2. Zarządzanie strategią, jej monitorowanie i ewaluacja oraz jej animowanie			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Wspieranie projektów kompleksowych wyszczególnionych w zakresie interwencji posłuży pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Wspieranie projektów kompleksowych wyszczególnionych w zakresie interwencji posłuży pośrednio łagodzeniu zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	X		
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	X		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	X		

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu wód gruntowych poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Część z inwestycji związana jest na wzmacnianie zielono - niebieskiej infrastruktury, co przyczyniać się będzie do poprawy stanu i potencjału jednolitych części wód.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	Środek pośrednio wpisuje się w cel, ponieważ dotyczy likwidacji „bomb ekologicznych” na terenach zdegradowanych, przemysłowych i powydobywczych. Wsparciem ma być objęte: • kompleksowe rozpoznanie stanu środowiska na wybranych wielkoobszarowych terenach zdegradowanych; • ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz przywrócenie do ponownego użytkowania wybranych wielkoobszarowych terenów zdegradowanych; • realizacja programu dotyczącego rewitalizacji terenów poprzemysłowych. Celem tych działań jest zabezpieczenie środowiska przed ewentualnym uwolnieniem substancji niebezpiecznych zdeponowanych wiele lat temu, czyli zabezpieczenie przed poważnymi i długoterminowymi szkodami dla środowiska.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	X	Środek jest zgodny z istniejącymi światowymi, krajowymi planami ograniczenia zanieczyszczeń. Ponadto oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych, szczególnie na terenach poprzemysłowych i powydobywczych. Celem podejmowanych działań jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do różnych komponentów środowiska, szczególnie do wód i gleby. Środek będzie wspierał proces zielonej transformacji, na obszarach innych niż miejskie. Oczekuje się, że doprowadzi to do zmniejszenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby.

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu ekosystemów poprzez opracowanie planów rewitalizacji terenów zdegradowanych. Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu siedlisk i gatunków zwierząt i roślin. W ramach inwestycji przewiduje się przygotowanie planów neutralizacji materiałów niebezpiecznych zalegających na terenach objętych działaniami w ramach środka. Środek będzie pośrednio będzie wpływał na poprawę stanu ekosystemów na terenach innych niż miejskie poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej oraz inwestycje miejskie oparte na przyrodzie.

PRIORYTET IX - ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (EFS+)

9.1 Cel szczegółowy (d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Projekty związane z zarządzaniem wiekiem, wprowadzaniem nowych narzędzi kadrowych i organizacji pracy oraz innowacyjnych i elastycznych form zatrudnienia, w tym pracy zdalnej oraz wprowadzaniem rozwiązań usprawniających wdrażanie i egzekwowanie przepisów BHP 2. Przekwalifikowanie osób pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie 3. Projekty związane z eliminowaniem czynników zagrażających zdrowiu w miejscu pracy oraz poprawą ergonomii pracy			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz

			komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Pośrednio będą wpływać na ograniczenie emisji zanieczyszczeń powierza przez zwiększenie zakresu pracy zdalnej w przedsiębiorstwach a tym samym: ograniczenie transportu, ograniczenie zużycia energii. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej

			ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Nowy model pracy jest zdecydowanie bardziej ekologiczny. Następuje ograniczenie ruchu samochodowego w miastach na rzecz komunikacji miejskiej lub pracy zdalnej, a więc i zmniejsza się zanieczyszczenie powietrza (następuje w ten sposób pośrednio przystosowywanie do zmian klimatu oraz łagodzenie zmian klimatu). Zdalny model biznesowy, skutkuje mniejszym zużyciem prądu i wody. Na terenach miejskich spada zużycie prądu, a więc i zapotrzebowanie na produkcję energii. To się zaś wiąże z mniejszym spalaniem paliw kopalnych odpowiedzialnych za smog i zanieczyszczenie powietrza w miastach oraz poza miastami. A zatem poprawa ergonomii pracy, wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia, praca zdalna, nauka online, zmiana modeli biznesowych wielu firm, zmiana sposobu dostarczania usług, transportu towarów, mniejsze zużycie paliw kopalnych, są bezpośrednio i pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

9.2 Cel szczegółowy (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Poprawę dostępności i jakości edukacji przedszkolnej 2. Bezpośrednie wsparcie szkół, ich uczniów (wraz z rodzicami) i nauczycieli, w tym ramach kompleksowych programów rozwojowych, ukierunkowanych na

podniesienie jakości edukacji 3. Wzmocnienie szkolnictwa zawodowego 4. Rozwój kompetencji, umiejętności, uzdolnień i zainteresowań uczniów poza edukacją formalną 5. Wsparcie szkoły w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej 6. Wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych 7. Upowszechnienie doradztwa zawodowego			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny,

recykling			dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Działalność edukacyjno-wychowawcza, system kształtowania postaw i poglądów z zasady dotyczy także otaczającego świata i szacunku dla środowiska. Procesy kształcenia (w tym także edukacja ekologiczna) na każdym etapie edukacyjnym uświadamiają problemy i zagrożenia środowiskowe, ich przyczyny i skutki, uczą metod ich rozwiązywania oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze, a także mobilizują do czynnego podejmowania działań (osobistych i grupowych) na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działania te są pośrednio korzystne z punktu widzenia środowiska naturalnego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

9.3 Cel szczegółowy (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Wsparcie osób dorosłych w zakresie kompetencji kluczowych i umiejętności

uniwersalnych, w tym cyfrowych realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie upskilling pathways 2. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, w tym uniwersytetów III wieku			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny,

			dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Rozwój świadomości ekologicznej w procesie uczenia się oraz w procesie podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, na różnych etapach życia, przynosi pośrednio pozytywną perspektywę dla stanu środowiska przyrodniczego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

9.4 Cel szczegółowy (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Poprawę dostępu i jakości usług społecznych, w tym usług opiekuńczych i asystenckich oraz dostosowanie ich do potrzeb odbiorców, szkolenie kadr oraz opiekunów nieformalnych 2. Zwiększenie dostępu i jakości usług mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego oraz dostosowanie mieszkań do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie"**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do

			przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Zmiana sposobu, w jaki projektowane są usługi, z których korzystamy może przyczynić się do polepszenia warunków życia oraz pośrednio do przystosowania do zmian klimatu oraz łagodzenia zmian klimatu, zachowania i odbudowy cennych ekosystemów i zasobów (w tym m.in. gospodarka obiegu zamkniętego, etc.), poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

9.5 Cel szczegółowy (l) Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Integrację społeczną osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym

2. Aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego 3. Wsparcie partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności organizacji pozarządowych 4. Zarządzanie strategią, jej monitorowanie i ewaluacja oraz jej animowanie.			
Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznych emisji gazów cieplarnianych. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do zmian w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do wpływu na stan wód powierzchniowych, gruntowych czy morskich. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia wytwarzania odpadów czy nieefektywnego korzystania z zasobów naturalnych. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zanieczyszczenia powietrza, wody czy gleby. Wspieranie aktywizacji

			społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Środki w ramach reformy mają charakter wspomagający i regulacyjny, dlatego nie będą prowadziły do znacznego zwiększenia szkodliwego wpływu na ekosystemy czy obszary chronione. Wspieranie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego pośrednio może przyczynić się do ochrony zasobów środowiska przyrodniczego (w tym m.in. wodnych) i ich stanu, poszanowania energii oraz gospodarki cyrkularnej GOZ, etc. Celem takich projektów jest zaangażowania społeczności lokalnych w praktyczne działania, zmierzające również bezpośrednio lub pośrednio do ochrony środowiska w najbliższym ich otoczeniu.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

PRIORYTET X – SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ

10.1 Cel szczegółowy (i) Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności: 1. Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym 2. Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości 3. Rozwój aktywnego społeczeństwa				
Część 1 Lista kontrolna				
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Środek z założenia dotyczy takiego sposobu planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji przedsięwzięć, który nie przyczynia się do pogłębiania zmian klimatu. Działanie ma ułatwiać transformację przedsiębiorstw w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Inwestycje w MŚP związane są z wdrażaniem technologii środowiskowych w tym związanych z GOZ, których efektem będzie lepsza gospodarka materiałowa, zwiększenie efektywności energetycznej i zmiana filozofii firm w kierunku zero waste. Celem działania jest stworzenie odpowiednich ram, przede wszystkim prawnych dla funkcjonowania obrotu surowcami wtórnymi. Działanie przewiduje zarówno szczegółową identyfikację kluczowych barier legislacyjnych ograniczających obrót surowcami wtórnymi, jak również wypracowanie i implementację rozwiązań legislacyjnych w postaci stosownych rozporządzeń o utracie statusu odpadów dla kluczowych odpadów przemysłowych (o największym potencjale gospodarczym), lub też wdrożenie definicji surowca wtórnego, co ułatwiłoby obrót i wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych. Charakter działań nie powinien prowadzić do wzrostu emisji gazów cieplarnianych.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu.
	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Zwiększanie poziomu edukacji oraz potencjału ludzkiego i instytucjonalnego, podnoszenie poziomu świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania

				przed zagrożeniami może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
Adaptacja do zmian klimatu	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Środek z założenia dotyczy takiego sposobu planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji przedsięwzięć, który przyczynia się do adaptacji do zmian klimatu. Środek nie wpływa na ten cel klimatyczny. Inwestycje m.in. w zakresie infrastruktury B+R służące do opracowania technologii w zakresie wykorzystania odpadów jako surowców wtórnych, których celem będzie stworzenie bardziej wydajnej gospodarki, zwiększenie ilości surowców możliwych do ponownego wykorzystania i zmniejszenie ilości surowców pierwotnych wykorzystywanych w procesach produkcyjnych, a także zmniejszenie ilości odpadów składowanych na składowiskach.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości		X	Środek nie ma żadnego albo nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu.
	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Zwiększanie poziomu edukacji oraz potencjału ludzkiego i instytucjonalnego, podnoszenie poziomu świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Nie przewiduje się, by środek wywarł niekorzystny wpływ na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich. Obejmuje realizację inwestycji służących wdrożeniu działań przewidzianych w ramach „Mapy drogowej transformacji w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego”. Środek może mieć pozytywny wpływ na zrównoważone wykorzystanie wody i ochronę zasobów wody w zakładach przemysłowych, polegających np. na wielokrotnym użytkowaniu tej samej wody, po odpowiednim jej oczyszczeniu.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości	X		
	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Wzrost świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie zrównoważonego wykorzystania i ochrony zasobów wodnych może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Działanie objęte jest kodami rodzajów interwencji 030 (załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) ze współczynnikami środowiskowymi na poziomie 100%. Interwencja będzie służyć zwiększeniu ponownego wykorzystania surowców, upcyklingu, recyklingu odpadów oraz wzmocnienia infrastruktury do dalszych procesów zagospodarowania odpadów, w szczególności sortowania oraz recyklingu biologicznego oraz materiałowego, a także zbiórki, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów

				niebezpiecznych. Celem działań jest usprawnienie segregacji u źródła i infrastruktury do przygotowania do recyklingu odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, a także ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji i przekazywanych do składowania w stosunku do masy wytworzonych tego rodzaju odpadów. Środek pozytywnie przyczynia się do wdrażania zapobiegania powstawaniu odpadów i rozwijania gospodarki obiegu zamkniętego.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości	X		
	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Wzrost świadomości i wiedzy społeczeństwa w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Środek jest zgodny z wymaganiami spełniania wymagań określonych w odpowiedniej części przepisów Unii dotyczących udzielanych odpowiednich pozwoleń/zezwoleń środowiskowych. Zeroemisyjny i zasobooszczędny energetycznie przemysł, w tym sektor paliwowo-energetyczny, wykorzystujący innowacyjne zielone technologie będzie miał bezpośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości		X	Środek jest monitorowany jako wspierający cel środowiskowy o współczynniku 100% (kwalifikuje się do objęcia go obszarem interwencji 073 w załączniku nr I do rozporządzenia ogólnego) i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celu. Środek jest zgodny z istniejącymi światowymi, krajowymi planami ograniczenia zanieczyszczeń. Ponadto oczekuje się, że w wyniku realizacji inwestycji wdrożone zostaną rozwiązania alternatywne dla substancji niebezpiecznych. Celem podejmowanych działań jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do różnych komponentów środowiska, szczególnie do wód i gleby.
	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Aktywne i świadome społeczeństwo posiada wiedzę, jak niekorzystne skutki ma zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby oraz, że przyczyną złej jakości środowiska są często nasze zachowania. Wzrost świadomości i wiedzy społeczeństwa w tym zakresie może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Budowę innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym		X	Środek nie wpływa bezpośrednio na ochronę bioróżnorodności i ekosystemów. Działanie ma także na celu zaproponowanie takich zmian regulacyjnych, które przyczynią się do określenia i ustandaryzowania wymagań dla surowców pochodzenia biologicznego, a w następstwie tego do zwiększenia możliwości ich wykorzystania, co powinno przyczynić się do zwiększenia innowacyjności i produkcji z dziedziny biogospodarki. Charakter środka może pośrednio doprowadzić do przywrócenia utraconej bioróżnorodności, czy do odtwarzania utraconych usług ekosystemowych.
	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości	X		

	Rozwój aktywnego społeczeństwa		X	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Ekosystemy stanowią podstawę życia i wszelkiej działalności człowieka. Zapewniane przez nie produkty i funkcje są niezbędne dla utrzymania dobrostanu, a także dla przyszłego rozwoju gospodarczego i społecznego. Niezbędne jest podniesienie świadomości na temat znaczenia gospodarczego produktów i funkcji ekosystemu ekosystemów wśród ogółu społeczeństwa. Wzrost świadomości i wiedzy społeczeństwa w tym zakresie może mieć pośredni pozytywny wpływ na ten cel środowiskowy.

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?		
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	X	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości Środek pośrednio powinien wpływać na poprawę stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. W celu eliminacji negatywnych skutków długotrwałej działalności wydobywczej kopalń, przyczyniających się m.in. do zaburzenia stosunków wodnych, będą wdrażane działania w zakresie odbudowy oraz zwiększania zasobów wodnych w subregionie, np. w postaci ochrony i odtwarzania naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę, a także inwestycji w urządzenia wodne i infrastrukturę (także poza subregionem).
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla	X	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości Środek pośrednio wpisuje się w cel, ponieważ dotyczy działań rewaloryzacyjnych na obszarach przemysłowych i rekultywacyjnych na terenach zdegradowanych. Wsparcie skierowane będzie na działania związane z rekultywacją, remediacją, regeneracją, renaturyzacją, dekontaminacją oraz zagospodarowaniem terenów poprzemysłowych (w tym obiektów poprzemysłowych) w kierunku najbardziej optymalnym dla środowiska i zarazem racjonalnym ekonomicznie (m.in. na cele gospodarcze, środowiskowe, kulturalne, turystyczne, edukacyjne, mieszkaniowe). Wsparcie przyczyni się do przywrócenia do ponownego użytkowania wybranych terenów zdegradowanych.

środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	X	Zapewnienie zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości Środek będzie sprzyjał zachowaniu dobrego stanu lub poprawie stanu siedlisk i gatunków. W celu zwiększania zasobów wodnych, a także budowy odporności na zmiany klimatyczne wsparciem objęte będą działania związane z rozwojem oraz zapewnieniem kompleksowości funkcjonowania systemów zielonej i niebieskiej infrastruktury, w tym korytarzy ekologicznych w przestrzeni miejskiej. Podejmowane działania będą miały również na celu ochronę obszarów cennych przyrodniczo oraz zachowanie i promocję walorów krajobrazowych subregionu. Projekty będą realizowane z wykorzystaniem odpowiednich środków ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów podczas prac budowlanych. Przed przystąpieniem do prac remontowych, termoizolacyjnych, etc. nastąpi inwentaryzacja przedmiotów objętych przedsięwzięciem m.in. pod kątem ich zasiedlenia przez ptaki, czy nietoperze. W trakcie prowadzenia prac budowlanych obowiązkiem inwestora realizującego przedsięwzięcie jest uwzględnienie przepisów dotyczących ochrony przyrody. Wszystkie projekty muszą być realizowane pod nadzorem ornitologicznym, przyrodniczym i z gwarancją zapewnienia, w miarę potrzeby, siedlisk zastępczych (ptaki, nietoperze). Utrzymanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności drzew, będą brane pod uwagę w całym cyklu projektu, w tym poprzez stosowanie norm ochrony środowiska, w tym inwentaryzacji i właściwej organizacji robót budowlanych. W szczególności prace koncepcyjne i projektowe powinny być poprzedzone odpowiednią inwentaryzacją drzew i innych elementów przyrody, przedsięwzięcia muszą obejmować rozwiązania zapewniające zachowanie drzew w dobrym stanie, a technologie i organizacja prac budowlanych i porządkowych nie powinny powodować szkód. Beneficjent jest zobowiązany do przestrzegania mających zastosowanie norm zieleni, a w przypadku braku takich norm – ogólnie dostępnych norm branżowych. Możliwe usunięcie drzew może dotyczyć drzew, których nie można zachować ze względu na ich krytyczną stabilność lub stan, co zostanie potwierdzone przez dokładne zbadanie ich stanu.

PRIORYTET XI, XII, XIII – POMOC TECHNICZNA (EFRR, EFS+ , FST)

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny			
Część 1 Lista kontrolna			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie prowadziła do znaczących emisji gazów cieplarnianych.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie prowadziła do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie szkodziła dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód lub dobremu stanowi środowiska wód morskich.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie prowadziła do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów, zasobów naturalnych oraz wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie prowadziła do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia tej działalności.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Charakter środka związany ze wspieraniem potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o finansowanie poprzez zapewnienie usługi informacyjnej polegającej na eksperckiej analizie pomysłu na projekt nie będzie miał wpływu na ten cel, gdyż jego realizacja nie będzie szkodziła dobremu stanowi i odporności ekosystemów oraz stanowi zachowania siedlisk i gatunków.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”.

PRIORYTET XIV – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ZWIĘKSZENIA ZDOLNOŚCI PRZEMYSŁOWYCH W CELU WSPIERANIA OBRONNOŚCI WIELKOPOLSKI. PRZEMYSŁ OBRONNY

14.1. Cel szczegółowy (vii) Zwiększanie zdolności przemysłowych w celu wspierania zdolności obronnych, przy priorytetowym traktowaniu zdolności w zakresie technologii podwójnego zastosowania (EFRR)

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:
1. Rozwijanie produktów i usług dual-use, B+R
2. Budowę i modernizację infrastruktury B+R i testowej
3. Inwestycje w aparaturę i technologie badawcze
4. Projekty B+R w obszarach strategicznych dla odporności cywilnej i obronności

Etap 1. Analiza sześciu celów środowiskowych, celem określenia tych które wymagają merytorycznej oceny

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”	**Tak**	**Nie**	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu		x	Zaplanowane środki z uwagi na swoją specyfikę nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą prowadziły do znaczących emisji gazów cieplarnianych. Mając na uwadze parametry energochłonności infrastruktury, technologii, procesów produkcyjnych, zaplanowane działania będą mieć pozytywny przewidywany wpływ na łagodzenie klimatu, ponieważ wszystkie prace będą prowadzone z uwzględnieniem standardów efektywności energetycznej, oparte na rozwiązaniach charakteryzujących się optymalnym zużyciem energii i zasobów, co zminimalizuje ślad węglowy na etapie eksploatacji i wdrażania. Działania obejmą także wzmacnianie potencjału sektora nauki do współpracy z przedsiębiorcami na rzecz rozwoju technologii nisko i zeroemisyjnych. Przewiduje się zwiększenie wykorzystania zaawansowanych technologii (w tym m.in. zielonych, cyfrowych oraz zgodnych z koncepcją zero i niskoemisyjnego przemysłu i gospodarki o obiegu), które pozwolą lepiej przygotować się na globalne wyzwania klimatyczne. Zaplanowane działania pozwolą na transfer do przemysłu technologii, które są mniej energochłonne i bardziej odporne na wyzwania klimatyczne. Tym samym, wsparcie potencjału cywilnego i obronnego będzie odbywać się bez uszczerbku dla celów klimatycznych UE, promując nowoczesny, zielony przemysł i zwiększając efektywność wykorzystania zasobów w procesach badawczo-rozwojowych.
Adaptacja do zmian klimatu		x	Zaplanowane środki nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą prowadziły do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych. Przewiduje się, że będą one miały pozytywny przewidywany wpływ na ten cel, poprzez zwiększenie wykorzystania zaawansowanych technologii (w tym zielonych, cyfrowych oraz zgodnych z koncepcją zero i niskoemisyjnego przemysłu

			i gospodarki o obiegu zamkniętym), co pozwoli lepiej przygotować się na globalne wyzwania, związane z adaptacją do zmian klimatu oraz budowę odporności klimatycznej. Zaplanowane środki będą służyć opracowywaniu, prototypowaniu, testowaniu rozwiązań dla technologii zero i niskoemisyjnych, odpornych na zakłócenia klimatyczne, ekstremalne zjawiska pogodowe jak fale upałów, nawalne opady czy gwałtowne wichury, a także opracowywaniu systemów wczesnego ostrzegania, wspierających zarządzanie kryzysowe. Dzięki temu nowa baza technologiczna będzie mogła funkcjonować nieprzerwanie, wspierając bezpieczeństwo i odporność cywilną. Działania te bezpośrednio przyczyniają się do zwiększenia zdolności adaptacyjnych zarówno sektora przemysłowego/ cywilnego, jak i obronnego.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		x	Zaplanowane środki z uwagi na swoją specyfikę nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą szkodziły dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód (powierzchniowych i podziemnych) lub dobremu stanowi środowiska wód morskich. Działania będą w pełni zgodne z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz właściwymi Planami Gospodarowania Wodami na obszarach dorzeczy. Oddziaływania w zakresie ochrony zasobów wodnych i morskich określone i ocenione będą na etapie oceny oddziaływania na środowisko dla konkretnych lokalizacji. W ramach kryteriów wyboru projektów należy unikać pogorszenia zasobów wodnych. Inwestycje będą uwzględniać wymagania planów gospodarowania wodami. Dzięki temu wsparcie dla inwestycji będzie odbywać się w sposób chroniący zasoby naturalne i promujący efektywne zarządzanie deficytową wodą. Działania będą mieć pozytywny przewidywany wpływ na ten cel, ponieważ inwestycje będą realizowane z zastosowaniem rozwiązań ograniczających zużycie wody i bezpiecznie odprowadzających ścieki technologiczne, z uwzględnieniem technologii wodooszczędnych, systemów zamkniętego obiegu wody, innowacyjnych metod oczyszczania ścieków, czy technologii monitorowania jakości wód, które znajdą zastosowanie zarówno w sektorze cywilnym, jak i obronnym.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling		x	Zaplanowane środki z uwagi na swoją specyfikę nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą prowadziły do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów, zasobów naturalnych oraz wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów. Działania będą miały pozytywny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, uwzględniając pełen cykl życia produktów i infrastruktury, nie doprowadzając do zwiększenia ilości wytwarzanych odpadów, promując przetwarzanie odpadów w charakterze surowców wtórnych, wybór urządzeń o wysokiej trwałości oraz możliwości ich naprawy, wspierając inwestycje prowadzące do transformacji gospodarki w kierunku GOZ. Zaplanowane działania będą uwzględniać zasady ekoprojektowania produktów o wydłużonym cyklu życia, odzysku surowców krytycznych i wtórnych z procesów przemysłowych, czy optymalizacji procesów produkcyjnych, co jest kluczowe dla zachowania odporności obronnej i cywilnej, uniezależnienia zdolności produkcyjnych od dostaw surowców pierwotnych.
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		x	Zaplanowane środki z uwagi na swoją specyfikę nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą prowadziły do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza,

			wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia działalności. Działania będą miały pozytywny przewidywany wpływ na ten cel, ponieważ zakładany wzrost innowacyjności doprowadzi do działań modernizacyjnych, obniżając poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód, gleby, etc. Środki będą wspierać transformację przemysłową w kierunku rozwiązań niskoemisyjnych i bezpiecznych dla środowiska, uwzględniających kwestie monitoringu i kontroli stanu środowiska przyrodniczego. Dzięki temu wsparcie potencjału obronnego i cywilnego przyczyni się do obniżenia poziomu substancji szkodliwych w ekosystemie, zapewniając jednocześnie skuteczne mechanizmy reagowania na ewentualne zdarzenia kryzysowe.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		x	Zaplanowane środki z uwagi na swoją specyfikę nie będą miały żadnego lub znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, czyli nie będą szkodziły dobremu stanowi i odporności ekosystemów oraz stanowi zachowania siedlisk i gatunków. Działania będą miały pozytywny przewidywany wpływ na ten cel, ponieważ będą wspierać zielone technologie, stymulować popyt na nie, wspierać „zazielenienie" przedsiębiorstw, monitorowanie środowiska. Dla projektów ubiegających się o wsparcie postawione będą dodatkowo wymagania dotyczące sposobu prowadzenia inwestycji poprzez zastosowania odpowiednich środków w celu ochrony bioróżnorodności i ekosystemów podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych. Wsparcie zdolności przemysłowych i obronnych będzie odbywać się w pełnej symbiozie z wymogami ochrony przyrody, promując rozwój infrastruktury, która będzie nie tylko innowacyjna, ale i neutralna/pozytywna dla ekosystemu.

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

PRIORYTET XV – FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WZMOCNIENIA BEZPIECZEŃSTWA I ODPORNOŚCI REGIONALNEJ WIELKOPOLSKI. OBRONNOŚĆ

15.1. Cel szczegółowy (iii) Rozwój odpornej infrastruktury obronnej, przy priorytetowym traktowaniu infrastruktury podwójnego zastosowania, w tym w celu wspierania mobilności wojskowej w Unii, oraz zwiększanie gotowości cywilnej (EFRR)

Zakres interwencji będzie obejmować w szczególności:

1. Gotowość cywilną, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności
2. Odporną, zintegrowaną infrastrukturę transportową wspierającą obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów

Część 1 Lista kontrolna

Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód”		Tak	Nie	**Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”**
Łagodzenie zmian klimatu	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności		x	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie ma przede wszystkim wymiar organizacyjny mający na celu poprawienie funkcjonowania opieki zdrowotnej (m.in. wyposażenie medyczne, podziemna infrastruktura medyczno-techniczna), służb ratowniczych oraz systemów ewakuacji, schronienia i monitorowania zagrożeń w sytuacjach działań wojennych, kryzysów i stanu zagrożenia. Zmniejszeniu emisji służyć będzie zakup/wymiana sprzętu na nowocześniejszy i bardziej efektywny, w tym o niższej emisyjności CO2. W zakresie wyposażenia służb ratowniczych, nowy sprzęt cechować będzie również się wyższą skutecznością podczas m.in. akcji gaśniczych zwłaszcza lasów do których funkcji należą zwłaszcza pochłanianie CO2.
	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		
Adaptacja do zmian klimatu	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności		x	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Inwestycje nie mają znaczącego przewidywalnego wpływu na cel środowiskowy związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, ze względu na swój charakter, i jako taki uznaje się go za zgodny z zasadą „nie czyń poważnych szkód” w odniesieniu do celu. Rozwój infrastruktury medycznej, systemów ewakuacji, schronienia i monitorowania zagrożeń oraz wzrost efektywności działania służb ratowniczych wpłynie na wzrost poziomu bezpieczeństwa w sytuacjach działań wojennych, kryzysów i stanu zagrożenia, w tym na poprawę potencjału zdrowotnego mieszkańców oraz zapobieganie szkodom środowiskowym.

	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności		x	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Działanie nie będzie zagrażać dobremu stanowi lub potencjałowi JCW powierzchniowych i podziemnych oraz dobremu stanowi środowiska morskiego. Pozytywny wpływ może zostać osiągnięty poprzez wyposażenie w nowoczesną infrastrukturę medyczno-techniczną ograniczającą zużycie wody, a także skuteczniejsze zapobieganie i usuwanie zagrożeń dla środowiska dzięki wyższej efektywności służb ratowniczych i systemów monitorowania.
	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności	x		
	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności	x		
	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności		x	Charakter środka nie wpływa na ten cel. Przewidziane działania nie będą wpływać bezpośrednio na ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej oraz ekosystemów. Efektywne systemy monitorowania zagrożeń oraz sprawne działanie służb ratowniczych pozwoli skuteczniej zapobiegać oraz przeciwdziałać negatywnym zjawiskom spowodowanych zarówno czynnikiem naturalnym,

				jak i ludzkim (np. pożary lasów, zanieczyszczenia chemiczne, itp.), co przyczyni się do zwiększenia ochrony terenów szczególnie istotnych z punktu widzenia przyrody.
	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów	x		

Na liście kontrolnej nie wskazano celów środowiskowych, dla których istnieje konieczności poddania środka szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym nie ma konieczności sporządzenie części 2 listy kontrolnej (ocena merytoryczna) oraz wskazania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

Etap 2. W odniesieniu do celów środowiskowych, w przypadku których w Etapie 1 udzielono odpowiedzi "tak", przeprowadza się ocenę merytoryczną oceny zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód"		
Część 2 Ocena merytoryczna		
Pytania	**Nie**	**Uzasadnienie merytoryczne**
Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?	x	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów Nie oczekuje się, aby środek doprowadził do znacznych emisji gazów cieplarnianych w wyniku rozwoju transportu drogowego. Wsparcie ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa logistycznego, bezpiecznej i efektywnej ewakuacji ludności, ciągłości funkcjonowania transportu i/lub dostosowania do wymogów podwójnego wykorzystania (cywilnego i w razie potrzeby militarnego). Rozwój infrastruktury będzie mieć charakter lokalny i krótkookresowy. Wdrożenie odpowiednich rozwiązań technicznych i technologicznych wymaga jednak od wszystkich zaangażowanych podmiotów podejścia interdyscyplinarnego, obejmującego zagadnienia ochrony środowiska, gospodarki wodnej, krajobrazu i urbanistyki, a także analizy techniczne oraz naukowe. Rozwój infrastruktury liniowej oraz taboru kolejowego przyczyni się pośrednio do łagodzenia zmian klimatu w wyniku rozwiązania problemów bezpieczeństwa ruchu oraz kongestii w miejscach, które najbardziej narażone są na zaburzenie płynności ruchu, a zatem wpłynie na redukowanie emisji. Rozwój transportu kolejowego przyczyni się do transformacji regionu w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu ze względu na jego najmniejszą emisję CO2 spośród wszystkich sektorów transportu. Wsparcie infrastruktury lotniczej obejmuje wyłącznie istniejące lotniska i lądowiska w zakresie poprawy ich bezpieczeństwa (w tym w zakresie ewakuacji medycznej i udzielania pierwszej pomocy), ochronę infrastruktury lotniczej oraz wsparcie rozwoju systemów zarządzania ruchem lotniczym. Należy podkreślić, że zaplanowany zakres interwencji nie ma na celu zwiększenia przepustowości lotnisk/lądowisk. Wobec tego nie przewiduje się zwiększenia emisji CO2, a w efekcie negatywnego wpływu na przedmiotowy cel środowiskowy. Systemy zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej mogą spowodować zwiększenie zużycia energii elektrycznej i pośrednio doprowadzić do dodatkowej emisji zanieczyszczeń powietrza, jednak emisja ta nie będzie znacząca. Systemy te przyczynią się do utrzymania działania kluczowych systemów również podczas ekstremalnych zjawisk pogodowych, co przełoży się na redukcję awarii i przestojów, a w efekcie ograniczenia emisji CO2. Planowane rozwiązania w zakresie infrastruktury logistycznej, w tym w zakresie punktów przesiadkowych, terminali przeładunkowych, magazynów

		żywności mogą przyczynić się na etapie prac budowalnych do zwiększonych emisji CO2, jednakże będą to oddziaływania nieznaczne i krótkotrwałe. W długookresowej perspektywie interwencja przyczyni się do usprawnienia systemów komunikacyjnych i transportowych w wyniku zwiększenia niezawodności i bezpieczeństwa sektora transportowego oraz optymalizacji logistyki. Przesunięcie modalne na mniej emisyjne środki transportu, optymalizacja łańcuchów dostaw i redukcja pustych przejazdów, zwiększona efektywność i skalowalność oraz promocja korzystania z transportu publicznego przyczynią się do redukcji emisji CO2.
Adaptacja do zmian klimatu: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?	x	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów Infrastruktura transportowa, zwłaszcza drogowa i kolejowa wykazuje największą wrażliwość na warunki klimatyczne, do których przede wszystkim należą opady i silny wiatr, a także upały i temperatura oscylująca wokół zera stopni. Realizacja inwestycji obejmujących bezpieczeństwo logistyczne, bezpieczną i efektywną ewakuację ludności, ciągłość funkcjonowania transportu i/lub dostosowanie do wymogów podwójnego wykorzystania będzie uwzględniać rozwój infrastruktury zapewniającej odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe, w tym dotyczy to w szczególności parametrów technicznych infrastruktury. Projektowana infrastruktura uwzględniać będzie ekstremalne warunki pogodowe, możliwości wdrożenia zielonej i błękitnej infrastruktury, działań organizacyjnych, zapobiegawczych, ratowniczych i technicznych mogących minimalizować wpływ klimatu na infrastrukturę, a także dobrych praktyk dla projektantów i utrzymania infrastruktury. Parametry modernizowanej i projektowanej infrastruktury będą uwzględniały środki zapewniające jej odporność na zmiany klimatu. Środki takie zostaną także uwzględnione w opracowywanej dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej. Finansowanie nie będzie przyznawane na inwestycje w sektorze transportu, w przypadku których wpływ na środowisko/wpływ na środowisko sieci Natura 2000 nie został właściwie oceniony. Zakup nowoczesnego pasażerskiego taboru kolejowego ma nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nowy tabor będzie uwzględniać wyposażenie w urządzenia klimatyzacyjne i grzewcze, co przyczyni się do ograniczenia niekorzystnego wpływu odpowiednio wysokich i niskich temperatur powietrza zewnętrznego na pasażerów i zapewnienia im odpowiedniego komfortu podróży. W zakresie infrastruktury lotniskowej i lotniczej inwestycje będą realizowane w ramach istniejących lotnisk/lądowisk, przy uwzględnieniu wykorzystania środków zapewniających odporność na zmiany klimatu. W zakresie zarządzania przestrzenią powietrzną i poprawy bezpieczeństwa ruchu inwestycje będą uwzględniać również kwestie adaptacyjne. Inwestycje w systemy zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej pozwolą utrzymać działanie kluczowych systemów nawet podczas ekstremalnych zjawisk pogodowych, co przełoży się na zwiększenie efektywności i niezawodności infrastruktury, a w efekcie poprawi zdolność adaptacji społeczeństwa i gospodarki do zmian klimatu. Planowane rozwiązania w zakresie punktów przesiadkowych, terminali przeładunkowych, magazynów żywności przyczynią się do usprawnienia systemów komunikacyjnych i transportowych w wyniku zwiększenia niezawodności i bezpieczeństwa sektora transportowego, wzmacniając tym samym także odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe.
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich: Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?	x	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów Drogowa i kolejowa infrastruktura zaliczana jest do przedsięwzięć, które mogą znacząco wpływać zarówno na kształtowanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, jak i na ich jakość. Stopień oddziaływania zależny jest od rodzaju inwestycji, stanu środowiska przyrodniczego, warunków geologicznohydrologicznych, topografii terenu, itp. W przypadku wskazanych rodzajów transportu przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ), tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do oddziaływania na zasoby wodne.

		Inwestycje te nie mają wpływu na wody morskie. W celu ochrony środowiska zostaną podjęte wymagane działania służące łagodzeniu zmian klimatu, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze środka. W OOŚ zostaną przedstawione wyniki oceny wpływu na stan wód przeprowadzonej zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE (Ramowa Dyrektywa Wodna) oraz będą zidentyfikowane czynniki ryzyka, do których odniesiono się przy opracowywaniu środka. W przypadku tych inwestycji ryzyko degradacji środowiska związane z zachowaniem jakości i ilości wody musi być redukowane zgodnie z wymogami określonymi w Ramowej Dyrektywie Wodnej i z właściwym dla danej inwestycji Planem gospodarowania wodami w dorzeczu. Koryta bardzo wielu rzek zostały objęte różnymi formami ochrony m.in. siecią obszarów Natura 2000. Wobec tego planowanie i wykonywanie przedsięwzięć w takich rejonach powinno odbywać się z uwzględnieniem wymogów ochrony siedlisk przyrodniczych, wynikających z przepisów ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, o udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Wsparcie zakupu i modernizacji taboru kolejowego może prowadzić do zużycia wody związanej z utrzymaniem taboru kolejowego (mycie pojazdów, zasilanie toalet), jednak wpływ ten należy uznać za pomijalnie mały. Wobec czego nie identyfikuje się w tym aspekcie żadnego istotnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody. Wsparcie infrastruktury lotniczej obejmuje wyłącznie już istniejące lotniska i lądowiska i obejmuje ono poprawę bezpieczeństwa (w tym w zakresie ewakuacji medycznej i udzielania pierwszej pomocy), ochronę infrastruktury lotniczej oraz wsparcie rozwoju systemów zarządzania ruchem lotniczym. Należy podkreślić, że zaplanowany zakres interwencji nie ma na celu zwiększenia przepustowości lotnisk/lądowisk. Nie zidentyfikowano żadnego ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody. Środek ten nie ma wpływu na wody morskie. Inwestycje w systemy zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej nie mają żadnego przewidywalnego wpływu na zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, biorąc pod uwagę zarówno jej bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. Nie zidentyfikowano ryzyka degradacji środowiska związanego z zachowaniem jakości wody i deficytem wody. Nie przewiduje się, aby planowane rozwiązania w zakresie punktów przesiadkowych, terminali przeładunkowych, magazynów żywności zagrażały dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub dobremu stanowi środowiska wód morskich. Projekty modernizacyjne, polegające jedynie na przebudowie elementów istniejącej infrastruktury punktowej, cechują się najmniejszym prawdopodobieństwem oddziaływania (również na pozostałe komponenty środowiska). W przypadku planowanych przedsięwzięć związanych z budową czy modernizacją infrastruktury przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do istotnych oddziaływań na zasoby wodne. Inwestycja nie ma wpływu na wody morskie.
Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i)prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego	x	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności Wsparcie infrastruktury medycznej i ratownictwa medycznego oraz służb ratowniczych może wiązać się nieznacznym procesem wymiany zużytego/mało efektywnego sprzętu lub pojazdów na nowe. Pojazdy specjalistyczne jak i nowoczesny sprzęt będą wyposażone w elementy zapewniające jak najszersze wykorzystanie materiałów bez konieczności znacznego zwiększania wytwarzania odpadów. Sprawny, lecz mniej efektywny sprzęt będzie mógł być wykorzystany w innych jednostkach wykorzystujących infrastrukturę medyczną lub prowadzących działania ratownicze. Przewiduje się stosowanie środków służących gospodarowaniu odpadami, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Maksymalne

korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?		ponowne używanie lub recykling odpadów innych niż odpady niebezpieczne, ograniczy negatywny wpływ na poziom zanieczyszczenia środowiska. Wymiana wyposażenia na nowoczesne, efektywne i zasobooszczędne pozwoli na uzyskanie pośredniego pozytywnego wpływu na cel środowiskowy w wyniku ograniczenia zużycia materiałów i energii. Działania monitoringowe w zakresie zagrożeń nie będą negatywnie wpływać na gospodarkę odpadami i nie będą powodować znacznego powstawania odpadów jak i również nie będą wpływały na ich zagospodarowanie. Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów W ramach transportu drogowego przewiduje się stosowanie środków służących gospodarowaniu odpadów, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Podejmowane będą starania na rzecz maksymalizacji wskaźnika (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne (z wyłączeniem naturalnie występujących materiałów, o których mowa w kategorii 17 05 04 w europejskim wykazie odpadów ustanowionym decyzją 2000/532/WE) wytworzonych na placu budowy, możliwych do ponownego użycia, recyklingu i innego odzysku materiałów, uwzględniając lokalne możliwości w tym zakresie jak również rodzaj i charakter danego projektu. Inwestycje w infrastrukturę kolejową (liniowa i punktowa) mogą prowadzić do powstawania odpadów, ale nie będą to ilości znaczące. Zasady postępowania ze zużytymi materiałami np. podkładami kolejowymi wynikają z obowiązującej ustawy o odpadach. Wiele materiałów z infrastruktury kolejowej można również poddać ponownemu wykorzystaniu, w tym: elementy metalowe, materiały polimerowe, a także tłuczeń z nasypów kolejowych. Środek nie doprowadzi do nieefektywności w zakresie bezpośredniego i pośredniego korzystania z zasobów naturalnych. Wobec powyższego środek nie przyczyni się do powstania poważnych i długoterminowych szkód dla środowiska w aspekcie gospodarki obiegu zamkniętego. Wymiar związany z gospodarką o obiegu zamkniętym, w tym z: zapobieganiem powstawaniu odpadów, ich recyklingiem, efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, zostanie również uwzględniony w ramach opracowania dokumentacji przedprojektowej oraz projektowej. Tabor kolejowy jest eksploatowany w długim horyzoncie czasowym. Przewiduje się stosowanie środków służących gospodarowaniu odpadów, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, zarówno na etapie eksploatacji taboru (konserwacja), jak i po wycofaniu z eksploatacji, w tym w ramach ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów. Rozwój infrastruktury lotniskowej i lotniczej dotyczy wyłącznie istniejących lotnisk i lądowisk i obejmuje poprawę bezpieczeństwa (w tym w zakresie ewakuacji medycznej i udzielania pierwszej pomocy), ochronę infrastruktury lotniczej oraz wsparcie rozwoju systemów zarządzania ruchem lotniczym. Należy podkreślić, że zaplanowany zakres interwencji nie ma na celu zwiększenia przepustowości lotnisk/lądowisk. Wobec czego nie oczekuje się znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy. Realizacja inwestycji dotyczących systemów zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej może wiązać się z wymianą i modernizacją sprzętu. Podjęte zostaną wszelkie działania mające na celu ograniczenie ilości powstających odpadów, a zastosowane materiały będą cechować się odpowiednią trwałością. Na etapie prac i konserwacji podejmowane będą środki służące gospodarowaniu odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Planowane rozwiązania w zakresie infrastruktury logistycznej odnoszące się do punktów przesiadkowych, terminali przeładunkowych, magazynów żywności mogą wiązać się z powstawaniem odpadów na etapie budowy, jednakże odziaływanie to będzie nieznaczne i krótkotrwałe. Rozwój technologii i odpowiednia logistyka będzie prowadzić do minimalizacji ilości powstających odpadów. Przewiduje się stosowanie środków służących gospodarowaniu odpadami, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Podejmowane będą starania na rzecz maksymalizacji wskaźnika (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne (z wyłączeniem naturalnie występujących materiałów, o których mowa w kategorii 17 05 04 w europejskim wykazie odpadów ustanowionym decyzją 2000/532/WE) wytworzonych na placu budowy, możliwych do ponownego

		użycia, recyklingu i innego odzysku materiałów, uwzględniając lokalne możliwości w tym zakresie jak również rodzaj i charakter danego projektu.
Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola: Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?	x	Gotowość cywilna, wzmocnienie krytycznej infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa ludności Doposażenie jednostek w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego może wiązać się ze zwiększeniem ilości pojazdów specjalistycznych skierowanych do ratownictwa medycznego, jednakże nie przewiduje się w związku z tym istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Zastosowanie systemów bezpiecznego i ekologicznego postępowania z odpadami niebezpiecznymi oraz z produktami farmaceutycznymi, a także maksymalne ponowne wykorzystanie bądź recykling odpadów innych niż odpady niebezpieczne, ograniczy negatywny wpływ na ten komponent środowiska. Efektywne monitowanie zagrożeń oraz wzrost skuteczności służb ratowniczych przyczyni się do poprawy zapobiegania oraz usuwania szkód w środowisku, w tym zanieczyszczeń powietrza, wód i gleb. Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów Nie oczekuje się, aby interwencja w zakresie transportu drogowego mająca na celu zapewnienie bezpieczeństwa logistycznego, bezpieczną i efektywną ewakuacji ludności, ciągłość funkcjonowania transportu i/lub dostosowanie do wymogów podwójnego wykorzystania (cywilnego i w razie potrzeby militarnego) doprowadziła do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby. Dominujący wpływ na klimat akustyczny ma hałas komunikacyjny, zarówno podczas budowy jak i eksploatacji infrastruktury drogowej. Hałas i wibracje powstające w trakcie użytkowania drogi i powiązanej infrastruktury zostaną ograniczone dzięki wprowadzeniu odpowiednich zabezpieczeń technicznych, technologicznych i organizacyjnych. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych. W zakresie emisji do wód i gleby zostaną zastosowane środki minimalizując emisje. W przypadku wszystkich planowanych przedsięwzięć przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do oddziaływania na powietrze, wodę i glebę. Interwencja w zakresie transportu kolejowego, w tym obejmująca zakup/modernizację taboru kolejowego może wiązać się z emisją zanieczyszczeń, np. pyłów (produktów ścierania szyn i elementów pociągów), a także niewielkie ilości smarów i olejów, płynów hamulcowych, jednakże będą one niewielkie. Modernizacja linii kolejowych przyczyni się do ograniczenia tego wpływu. Planowane inwestycje kolejowe doprowadzą do promocji transportu kolejowego, w efekcie czego zwiększy się jego udział w transporcie towarów i osób w skali regionu (i kraju), co pozytywnie przyczyni się do poprawy jakości powietrza. Podejmowane będą środki mające na celu ograniczenie emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń podczas prac budowlanych lub konserwacyjnych. Eksploatacja nowoczesnych składów pociągów elektrycznych czy hybrydowych przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Nowy tabor będzie wyposażony w toalety z zamkniętym obiegiem, (co pozwoli wyeliminować odprowadzanie ścieków z toalet pociągów bezpośrednio na tory), klimatyzację i wiele innych udogodnień. Rozwój infrastruktury lotniskowej i lotniczej dotyczy wyłącznie istniejących lotnisk i lądowisk i obejmuje poprawę bezpieczeństwa (w tym w zakresie ewakuacji medycznej i udzielania pierwszej pomocy), ochronę infrastruktury lotniczej oraz wsparcie rozwoju systemów zarządzania ruchem lotniczym. Należy podkreślić, że zaplanowany zakres interwencji nie ma na celu zwiększenia przepustowości lotnisk/lądowisk. Działania usprawniające ruch lotniczych przyczynią się do efektywniejszego planowania tras, redukcji czasu oczekiwania samolotów na lądowanie lub start, oraz minimalizację zbędnych manewrów, co wpłynie na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Realizacja inwestycji wyłącznie w zakresie istniejących pozwoli ograniczyć ekspansję na nowe tereny, a w efekcie uniknąć zanieczyszczeń gleb oraz przedostawania się zanieczyszczeń do wód.

		Systemy zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej mogą wiązać się ze zwiększoną ilością sprzętu poddanego wymianie bądź modyfikacji, jednakże będą to ilości niewielkie. Podjęte zostaną wszelkie działania mające na celu ograniczenie ilości powstających odpadów, a zastosowane materiały będą cechować się odpowiednią trwałością, aby uniknąć potencjalnych zanieczyszczeń. Rozwój infrastruktury logistycznej obejmującej punkty przesiadkowe, terminale przeładunkowe, magazyny żywności mogą wiązać się z powstawaniem odpadów na etapie budowy oraz emisji zanieczyszczeń do powietrza (spalin i pyłu), jednakże będą to oddziaływania nieznaczne i krótkotrwale występujące w fazie realizacji w związku z wykonywaniem prac budowlanych. W ramach wsparcia rozwoju terminali przewiduje się podejmowanie działań mających na celu m.in. wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, niskoemisyjnych środków przeładunku, niskoemisyjnego ogrzewania. Zakupiony, nowy, specjalistyczny sprzęt będzie mógł zastąpić wyeksploatowany i przestarzały, co również przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza oraz emisji hałasu. Roboty budowlane obejmować będą kwestię redukcji emisji hałasu, pyłu i zanieczyszczeń.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów: Czy przewiduje się, że środek: (i)będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?	x	Odporna, zintegrowana infrastruktura transportowa wspierająca obronę cywilną oraz sprawne przepływy ludności i zasobów Inwestycje (zwłaszcza nowa infrastruktura) w ramach rozwoju transportu drogowego oraz kolejowego oddziałują wszechstronnie na elementy środowiska przyrodniczego, powodując zagrożenie dla różnorodności biologicznej oraz ekosystemów. Aby temu przeciwdziałać wprowadzanych jest wiele mechanizmów i narzędzi, które pomagają utrzymać ciągłość ekologiczną, zwłaszcza w miejscach, gdzie powstaje nowa infrastruktura. W przypadku wszystkich planowanych przedsięwzięć przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, tak aby na etapie planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji nie przyczyniały się one do znaczącego oddziaływania na bioróżnorodność i ekosystemy. Ocena taka pozwala także na precyzyjne wskazanie oddziaływań, jak również określenie ewentualnych wariantów alternatywnych, działań minimalizujących czy kompensujących, przypisanych do indywidualnych projektów. Zakłada się, że procedura ocen oddziaływania na środowisko, zastosowana dla projektów, które tego wymagają, pozwoli na zaprojektowanie odpowiedniej lokalizacji inwestycji i zastosowanie takich rozwiązań technicznych, które zminimalizują ryzyko szkodliwości dla stanu zachowania siedlisk i gatunków. W przypadku, jeśli stwierdzone zostanie znaczące negatywne oddziaływanie, zastosowane będą odpowiednie, skuteczne środki zapobiegające i minimalizujące. Zakup/modernizacja taboru kolejowego nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia (zarówno tabor jak i jego utrzymanie). Można wskazać natomiast niewielki pozytywny wpływ na ochronę i odbudowę bioróżnorodności oraz ekosystemów w związku ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz eliminacją odprowadzania ścieków z toalet bezpośrednio na tory, co wyjaśniono w zakresie celu dot. zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby. Rozwój infrastruktury lotniskowej i lotniczej dotyczy wyłącznie istniejących lotnisk i lądowisk i obejmuje poprawę bezpieczeństwa (w tym w zakresie ewakuacji medycznej i udzielania pierwszej pomocy), ochronę infrastruktury lotniczej oraz wsparcie rozwoju systemów zarządzania ruchem lotniczym. Należy podkreślić, że zaplanowany zakres interwencji nie ma na celu zwiększenia przepustowości lotnisk/lądowisk. Nie przewiduje się, żeby planowane były szkodliwe dla zachowania i odbudowy bioróżnorodności oraz ekosystemów. Poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód i gleby (co wyjaśniono w celu dotyczącym zapobiegania zanieczyszczeniom i jego kontroli) inwestycje te będą miały pozytywny wpływ na bioróżnorodność. Systemy zasilania awaryjnego, łączności i cyberbezpieczeństwa w zakresie infrastruktury transportowej i komunikacyjnej mogą wiązać się ze zwiększoną ilością sprzętu poddanego wymianie bądź modyfikacji, jednakże będą to ilości niewielkie. Realizacja interwencji przyczyni się do zapobiegania katastrofom i awariom w ramach infrastruktury transportowej oraz zmniejszenia ryzyka celowych katastrof ekologicznych, co w efekcie pozwoli na uniknięcie zanieczyszczeń w środowisku (np.

		wycieki paliw, chemikaliów). Wobec tego nie przewiduje się znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami środka w całym jego cyklu życia, z uwagi na charakter środka. Rozwój infrastruktury logistycznej obejmującej punkty przesiadkowe, terminale przeładunkowe, magazyny żywności mogą wiązać się z powstawaniem odpadów na etapie budowy, emisji zanieczyszczeń do powietrza (spalin i pyłu) oraz ingerencją w środowisko, jednak oddziaływania te mają nieznaczny przewidywalny wpływ na ten cel środowiskowy, biorąc pod uwagę zarówno jego bezpośrednie, jak i najistotniejsze pośrednie skutki w całym cyklu życia. W przypadku wszystkich planowanych przedsięwzięć przewiduje się każdorazowo ich weryfikację pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Zakończenie

W ocenie DNSH dla programu FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WIELKOPOLSKI 2021-2027 starano się przedstawić wystarczające uzasadnienie merytoryczne, że dany środek wiąże/nie wiąże się z możliwością poważnego zaszkodzenia niektórym z sześciu celów środowiskowych. Przeprowadzona analiza działań pod kątem spełniania zasady DNSH przez poszczególne priorytety i wyznaczone dla nich cele szczegółowe pozwala na sformułowanie następującego wniosku: **wszystkie ujęte w FEW 2021+ działania spełniają zasadę DNSH w odniesieniu do wyznaczonych celów środowiskowych.**

W przeważającej większości oceny priorytetów i ich celów szczegółowych nie wskazano celów środowiskowych, dla których istniała konieczność poddawania środków szczegółowej merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód" w odniesieniu do celów środowiskowych. W związku z powyższym, w przeważającej większości oceny priorytetów i ich celów szczegółowych nie było konieczności sporządzenia części 2 listy kontrolnej oraz wskazywania dowodów potwierdzających merytoryczną ocenę pod kątem zgodności z zasadą „nie czyń poważnych szkód".

Ponadto należy zwrócić uwagę, że wszystkie planowane w FEW 2021+ działania inwestycyjne, jeszcze przed rozpoczęciem ich realizacji będą dodatkowo zweryfikowane pod kątem konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pod kątem konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą 2011/92/UE. Ponadto zachowanie zasady DNSH będzie uwzględniane każdorazowo w warunkach wsparcia projektów ubiegających się o wsparcie w trybie konkurencyjnym i niekonkurencyjnym.